

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Wiedza potrzebna od zaraz - działania informacyjne i poradnicze na rzecz osób z autyzmem”
luty 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Autyzm – poradnictwo specjalistyczne przeciw wykluczeniu” realizowanego w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

Październik 2014 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Od wykluczenia do integracji - w obronie podstawowych praw osób z autyzmem” realizowanego przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

luty 2013 r., aktualizacja częściowa

Informator dla rodziców osób z autyzmem województwo podkarpackie 2009 r.

edycja pierwsza, grudzień 2009 r.

PRZED DIAGNOZĄ	3
PO DIAGNOZIE.....	5
I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE.....	5
POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO.....	5
PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM.....	7
PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	8

PRYWATNE PLACÓWKI DIAGNOSTYCZNO-TERAPEUTYCZNE.....	10
TERAPIE WSPOMAGAJĄCE.....	11
II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI.....	11
ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH.....	11
WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU.....	15
PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM.....	18
III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ.....	30
SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE.....	30
ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE - ZASIŁEK CELOWY.....	31
PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE.....	32
IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN.....	33
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY.....	33
ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI.....	34
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE.....	42
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY.....	44
V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	46
TRYB ORZEKANIA.....	46
LEGITYMACJE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ	48
UŁGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ.....	48
VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON.....	49
TURNUS REHABILITACYJNY.....	49
DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH.....	51
VII. WSPARCIE DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM.....	52
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY.....	52
WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ.....	58
ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ.....	62
VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	64
SPIS ORGANIZACJI W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM.....	69

PRZED DIAGNOZĄ

– podejrzenie autyzmu lub innych całościowych zaburzeń rozwojowych

Z badań wynika,
że w większości przypadków
pierwszy niepokój i podejrzenie,
że rozwój dziecka nie jest prawidłowy,
sygnalizują rodzice.

Jest to oczywiste ze względu na charakter zaburzeń autystycznych – są to zaburzenia relacji i porozumiewania się z innymi osobami oraz tendencja do nietypowych, dziwnych, stereotypowych zachowań i zainteresowań, ograniczenie różnorodności zabawy. Wczesne oznaki takich nieprawidłowości rozwojowych są najbardziej zauważalne w naturalnych relacjach i sytuacjach domowych, rodzinnych. Dlatego pierwsi spostrzec je mogą rodzice.

Niekiedy sygnał wypytywa od członków dalszej rodziny, opiekunek, lekarzy, wychowawców przedszkolnych, psychologów lub innych osób mających kontakt z dzieckiem. W przypadku takich podejrzeń, warto szybko zgłosić się na wizytę do specjalistycznego ośrodka (Poradni dla Dzieci z Autyzmem) z prośbą o ocenę rozwoju dziecka (szybko z tego względu, że oczekiwanie na termin wizyty może być długie). W większości tego rodzaju placówek, również finansowanych przez NFZ, **nie jest wymagane skierowanie**. Jeżeli jego przedstawienie jest wymagane, poproś o nie lekarza rodzinnego lub pediatrę w Twojej Poradni podstawowej opieki zdrowotnej.

**Informacje o placówkach, w których możesz uzyskać
pomoc diagnostyczną, znajdziesz w rozdziale
ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE**

■ **WAŻNE INFORMACJE** ► Twoje dziecko i Ty potrzebujecie konkretnej oceny prawidłowości rozwoju dziecka – wykluczenia lub potwierdzenia zaburzeń – przez postawienie rozpoznania zgodnego z kryteriami diagnostycznymi obowiązującej w Polsce klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia ICD-10 (*patrz ramka z wykazem rozpoznań CAŁOŚCIOWYCH ZABURZEŃ ROZWOJOWYCH*).

CAŁOŚCIOWE ZABURZENIA ROZWOJOWE

Wykaz rozpoznań według obowiązującej w Polsce
Międzynarodowej Klasyfikacji
Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10

F 84 Całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.0 Autyzm dziecięcy

F 84.1 Autyzm atypowy

F 84.2 Zespół Retta

F 84.3 Inne dziecięce zaburzenia dezintegracyjne

F 84.4 Zaburzenia hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i ruchami stereotypowymi

F 84.5 Zespół Aspergera

F 84.8 Inne całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.9 Całościowe zaburzenia rozwojowe, nieokreślone

W przypadkach trudnych diagnostycznie może to być początkowo rozpoznanie wstępne, do dalszej obserwacji i weryfikacji diagnozy w ciągu kilku miesięcy. Placówka, stawiająca rozpoznanie wstępne, powinna wskazać jak i gdzie kontynuować postępowanie diagnostyczne.

W przypadku występowania nieprawidłowości w rozwoju, przedłużenie procesu stawiania ostatecznej diagnozy nie powinno odraczać podjęcia oddziaływań terapeutycznych.

Ze względu na ewentualną potrzebę zapewnienia dziecku odpowiednich świadczeń zdrowotnych, edukacyjnych i pomocy społecznej, konieczne jest uzyskanie **potwierdzenia rozpoznania w formie pisemnego zaświadczenia.**

■ **UWAGA** ► Opisany wyżej proces diagnostyczny dotyczy ustalenia rozpoznania rozumianego w sensie medycznym, to znaczy czy w przypadku Twojego dziecka występuje lub nie występuje autyzm dziecięcy bądź inne całościowe zaburzenie rozwojowe (ze spektrum autyzmu). Taka diagnoza w terminologii medycznej określana jest jako **diagnoza nozologiczna** (oznacza rozpoznanie konkretnej jednostki chorobowej lub zespołu zaburzeń zgodnie z kryteriami diagnostycznymi klasyfikacji ICD-10).

Oprócz diagnozy nozologicznej niezbędne jest również dokonanie **diagnozy funkcjonalnej** Twojego dziecka. **Diagnoza funkcjonalna** określa poziom rozwojowy dziecka we wszystkich istotnych funkcjach, m.in. ruchowych, percepcyjnych, poznawczych, porozumiewania się z otoczeniem, w odniesieniu do inwentarzy prawidłowego rozwoju. Dokonywana jest przy pomocy odpowiednich skal i testów. Najczęściej stosowanym narzędziem diagnostycznym dla dzieci z autyzmem jest PEP-R (Profil Psychoedukacyjny wg E. Schoplera), a dla młodzieży i dorosłych z autyzmem – jego odpowiednia do wieku wersja AAPEP (lub nowsza TTAP). Diagnoza funkcjonalna jest podstawą do tworzenia **indywidualnych planów i programów terapeutycznych oraz edukacyjnych** dla dzieci i młodzieży z autyzmem. Powinna być cyklicznie ponawiana w miarę rozwoju dziecka. Jest podstawą kompleksowego postępowania terapeutycznego. Dlatego jest niezbędna w następujących etapach po diagnozie nozologicznej.

PO DIAGNOZIE

Jeżeli w wyniku postępowania diagnostycznego podejrzenie zaburzeń rozwoju u Twojego dziecka zostało potwierdzone, jeżeli rozpoznano u niego autyzm dziecięcy, Zespół Aspergera lub inne całościowe zaburzenie rozwojowe to:

twoje dziecko powinno zostać jak najszybciej objęte pomocą terapeutyczną, rehabilitacyjną i edukacyjną.

Składają się na nią świadczenia zdrowotne, edukacyjne (dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz pomocy społecznej, które przedstawiamy w kolejnych rozdziałach Informatora.

■ **UWAGA** ►► Z interwencją terapeutyczną nie można czekać również w przypadku przedłużania się procesu diagnostycznego.

Może mieć miejsce sytuacja, w której ze względu na trudności diagnostyczne po pierwszych wizytach nie zostało jeszcze postawione ostateczne, jednoznaczne rozpoznanie. Niezbędna jest wówczas dłuższa obserwacja, kontynuacja postępowania diagnostycznego. Jednak jeżeli diagnoza wstępna potwierdza podejrzenie całościowych zaburzeń rozwojowych, konieczne jest podjęcie oddziaływań terapeutycznych i rehabilitacyjnych bezzwłocznie, na podstawie wstępnego rozpoznania, nie czekając na potwierdzenie ostatecznej diagnozy.

I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE

■ POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

System opieki zdrowotnej w Polsce powinien obejmować pomocą specjalistyczną osoby z autyzmem. Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) zawiera umowy na świadczenie usług zdrowotnych dla osób z autyzmem i innymi pokrewnymi zaburzeniami rozwojowymi. Usługi te są kontraktowane w ramach Poradni dla Osób z Autyzmem. Także Poradnie Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży mogą zakontraktować świadczenia zdrowotne dla osób z autyzmem, jeżeli prowadzą odpowiednie programy terapeutyczne dla tych osób. NFZ zawiera kontrakty na świadczenia Poradni dla Osób z Autyzmem również z niepublicznymi poradniami (niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej NZOZ), prowadzonymi przez organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje) oraz podmioty prywatne.

■ **UWAGA** ► Twoje dziecko może skorzystać ze świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, jeżeli odprowadzane są składki zdrowotne za dziecko (powinno być ono zgłoszone do ubezpieczenia). Korzystając ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, należy przedstawić dowód ubezpieczenia.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do świadczeń zdrowotnych

(odległy termin wizyty, brak miejsc, brak specjalistycznych placówek zdrowotnych dla osób z autyzmem) skargi możesz kierować do:

Sekcja Skarg i Wniosków Wydziału Spraw Świadczeniobiorców w Podkarpackim Oddziale Wojewódzkim NFZ

ul. Zamkowa 8, 35-032 Rzeszów, tel. (017) 860 41 70
e-mail: sprawy_ubezpiecz@nfz-rzeszow.pl; skargi@nfz-rzeszow.pl

Działu Skarg i Wniosków przy Centrali Narodowego Funduszu Zdrowia

ul. Grójecka 186, 02-390 Warszawa, tel. (022) 572 61 55, 572 61 95

Biura Rzecznika Praw Pacjenta

ul. Młynarska 46, 01-171 Warszawa, sekretariat: tel. (022) 532 82 50, fax (022) 532 82 30
ogólnopolska bezpłatna infolinia: 800 190 590, czynna pon.-pt. 9:00-21:00
e-mail: sekretariat@bpp.gov.pl
www.bpp.gov.pl

Fundacji Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej

ul. Nowogrodzka 62a lok. 315, 02-002 Warszawa, tel. (022) 474 15 22, fax (022) 474 15 23
e-mail: kontakt@prawapacjenta.eu
<http://www.prawapacjenta.eu/>

Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń zdrowotnych może być:

- dla osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę – druk ZUS RMUA wydawany przez pracodawcę, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja ubezpieczeniowa wraz z aktualnym wpisem i pieczętą (wpis ten ważny jest tylko miesiąc),
- dla osoby prowadzącej działalność gospodarczą – aktualny dowód wpłaty składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- dla osoby ubezpieczonej w KRUS – legitymacja KRUS wraz z dowodem wpłaty ostatniej składki na ubezpieczenie społeczne,
- dla emerytów i rencistów – legitymacja emeryta lub rencisty lub aktualny odcinek emerytury lub renty,
- dla osoby bezrobotnej – aktualne zaświadczenie z Urzędu Pracy,
- dla osoby ubezpieczonej dobrowolnie – umowa zawarta z NFZ wraz z aktualnym dowodem opłaty składki,
- dla członka rodziny osoby ubezpieczonej – dowód opłacenia składki zdrowotnej przez osobę, która zgłosiła członków rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego, legitymacja rodzinna z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualną datą i pieczętą płatnika lub ZUS, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja emeryta lub rencisty z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualnym odcinkiem emerytury lub renty; w przypadku członków rodziny – dzieci, które ukończyły 18 r.ż., dodatkowo należy przedstawić dokument potwierdzający fakt kontynuacji nauki (do 26 r.ż.) lub dokument potwierdzający znaczny stopień niepełnosprawności.

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, które poradnie zawarły kontrakt

z Narodowym Funduszem Zdrowia na leczenie osób z autyzmem można uzyskać:

- dzwoniąc do Działu Kontraktowania Świadczeń i Obsługi Umów

Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ: tel. (017) 860 42 36

(leczenie psychiatryczne),

- pisząc na adres mailowy: kontraktowanie@nfz-rzeszow.pl

- na stronie internetowej:

<https://aplikacje.nfz.gov.pl/umowy/Provider/Index?ROK=2015&OW=09&ServiceType=04&Code=&Name=&City=&Nip=&Regon=&Product=%C5%9Bwiadczenia+dla-os%C3%B3b+z+autyzmem&OrthopedicSupply=false>

PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM

DZIAŁAJĄCE W RAMACH PUBLICZNEJ SŁUŻBY ZDROWIA,
KTÓRE MAJA W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

Rzeszów

Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie

ul. Czackiego 2, 35-045 Rzeszów, tel. (017) 853 52 81

e-mail: biuro@spzoz1.rzeszow.pl

<http://www.spzoz1.rzeszow.pl/>

**Podkarpackie Centrum Diagnostyki i Leczenia Zaburzeń ze Spektrum Autyzmu
oraz Psychiatrii Dzieci i Młodzieży w Przychodni Specjalistycznej nr 1
(działa w ramach ZOZ nr 1 w Rzeszowie)**

Poradnia Autyzmu Dzieci

ul. Hetmańska 21, 35-045 Rzeszów, tel. rejestracja (017) 853 52 82 wew. 358

Dni i godziny przyjmowania pacjentów:

pon. 8.00-15.30,

wt. 8.00-15.00,

śr.- czw. 8.00-18.00,

pt. 8.00-15.00

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- diagnoza całościowa (psychiatryczna, psychologiczna, logopedyczna)

orientacyjny czas oczekiwania: 9 miesięcy

kryteria zapisów: dzieci, młodzież do 18 roku życia

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- indywidualna terapia psychologiczna

- indywidualna terapia logopedyczna

- poradnictwo dla rodziców

orientacyjny czas oczekiwania: w miarę wolnych miejsc

Dzienny Oddział Terapeutyczny dla Dzieci z Autyzmem
Informacje – nr telefonu: (17) 853 52 82 wew. 358

*Oddział czynny jest w godzinach:
7.30-13.00*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA

- układanie indywidualnych programów terapeutycznych
- nauka samoobsługi
- terapia zajęciowa
- terapia logopedyczna
- zajęcia grafomotoryczne
- edukacja

kryteria zapisów: dzieci od 3 roku życia nie objęte dotychczas stałą opieką terapeutyczną

NIEPUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ:

PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM,
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

BRAK

INNE PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Rzeszów

**Rzeszowskie Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych
i Autystycznych SOLIS RADIUS**

ul. Hetmanska 21 lok. 201, 35 - 045 Rzeszów, tel. 691 587 945
e-mail: biuro@solisradius.pl
www.solisradius.pl

Ośrodek Terapeutyczny dla Dzieci Autystycznych SOLIS RADIUS

ul. Saska 54 i 56, 35 - 630 Rzeszów, tel. 691 587 945
e-mail: biuro@solisradius.pl
www.solisradius.pl

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
ustalane indywidualnie*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm
- terapia indywidualna
- terapia grupowa

orientacyjny czas oczekiwania: w miarę wolnych miejsc

kryteria wiekowe: brak

*Uwaga: Stowarzyszenie prowadzi także grupy wsparcia dla rodziców
z elementami szkolenia i pracy warsztatowej
oraz bibliotekę - wypożyczalnię pomocy edukacyjnych i terapeutycznych*

Stowarzyszenie na Rzecz Wspomagania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „TITUM”

ul. Kwiatkowskiego 48a, 35-311 Rzeszów, tel. 609 127 559

<http://www.titum.pl/>

Centrum Terapii „TITUM”

ul. Wyspiańskiego 16a, 35-111 Rzeszów, tel. 0609 127 559

www.titum.pl

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek 8.00-21.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- diagnoza dysfunkcji rozwojowych Monachijską Funkcjonalną Metodą Diagnostyczną

orientacyjny czas oczekiwania: w miarę wolnych terminów

kryteria zapisów: dzieci, młodzież i osoby dorosłe do 24 roku życia, posiadające orzeczenie o niepełnosprawności

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- dzieci i młodzież z autyzmem, zespołem Aspergera, całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, ADHD i innymi zaburzeniami i problemami rozwojowymi

- terapia behawioralna

- poradnictwo specjalistyczne i konsultacje

- muzykoterapia

- hipoterapia

- integracja sensoryczna

- terapia zajęciowa

- terapia na basenie rehabilitacja

- dogoterapia

- teatrzyk

- terapia metodą V. Sherborne

- terapia metodą Castillo Moralesa

orientacyjny czas oczekiwania: w miarę wolnych miejsc

kryteria wiekowe: brak; wymagane orzeczenie o niepełnosprawności

Uwaga: Stowarzyszenie prowadzi grupę wsparcia dla rodziców

Stalowa Wola

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Nadzieja

Al. Jana Pawła II 21, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 842 10 31 (telefon do sekretariatu

ZSS nr 6), 0515 546 802

e-mail: znrost@wp.pl

<http://www.zss6stalowa-wola.pl/stowarzyszenie.html>

Uwaga: Stowarzyszenie funkcjonuje przy Szkole Specjalnej nr 6

Punkt Konsultacyjny Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem i Ich Rodzin

<http://www.zss6stalowa-wola.pl/punkt.html>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
po umówieniu telefonicznym*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe

- konsultacje psychologiczno-pedagogiczne

- integracja sensoryczna

- rehabilitacja ruchowa

- terapia logopedyczna
  - wczesne wspomaganie rozwoju
  - alternatywne metody komunikacji
  - EEG Biofeedback
  - indywidualna terapia pedagogiczne
  - terapia metodą W. Sherborne
  - hipoterapia,
  - aquaterapia wg Koncepcji Halliwick,
  - wyjazdy terapeutyczne
- orientacyjny czas oczekiwania:** w miarę wolnych miejsc
kryteria zapisów: orzeczenie o niepełnosprawności
kryteria wiekowe: od 2 do 16 roku życia

Uwaga: Stowarzyszenie prowadzi porady i szkolenia dla rodziców

PRYWATNE PLACÓWKI DIAGNOSTYCZNO-TERAPEUTYCZNE

Rzeszów

COGITO Centrum Diagnostyki i Terapii

ul. Powstańców Listopadowych 29c, 35-606 Rzeszów, tel. 0506 852 612

e-mail: kontakt@cogito.rzeszow.pl

www.cogito.rzeszow.pl

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
termin ustalany indywidualnie po kontakcie telefonicznym*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera
  - diagnoza całościowa (psychiatryczna, psychologiczna, pedagogiczna, neurologopedyczna)
- orientacyjny czas oczekiwania:** ok. 2 miesiące, informacja telefoniczna
kryteria zapisów: od 1,5 do 18 roku życia

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, zaburzenia neuropsychologiczne, zaburzeniami zachowania i emocji ,
  - terapia indywidualna i grupowa,
  - terapia poprzedzona jest Analizą Funkcjonalną,
  - Trening Umiejętności Społecznych (grupy 2-3 osobowe)
- orientacyjny czas oczekiwania:** w miarę wolnych miejsc
kryteria wiekowe: od 1,5 do 18 roku życia

TERAPIE WSPOMAGAJĄCE

Rzeszów

Centrum Audio-Psycho-Fonologii „SPACE”

ul. Dekerta 1/1, 35-030 Rzeszów, tel. kom. 0507 063 660

e-mail: biurorzeszow@centrumapf.pl,

www.centrumapf.pl

Oferowana pomoc

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, dysleksja, ADHD
- programy dla dorosłych z problemami związanymi z komunikacją, z zaburzeniami pamięci i depresją
- kształcenie uwagi słuchowej (metoda Tomatisa)
- logopedia

II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI

■ ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

Poradnie wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego niezbędne w przedszkolach i szkołach oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, udzielają też pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i ich rodzinom.

Do zadań poradni psychologiczno-pedagogicznych należy m.in. terapia zaburzeń rozwojowych, pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej, pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów, wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny oraz szkoły.

Poradnie wydają opinie w sprawach dotyczących m.in.:

- wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej oraz odroczenia rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego,
- dostosowania wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom,
- zwolnienia ucznia z głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego,
- przystąpienia ucznia lub absolwenta z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się odpowiednio do: sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych ucznia lub absolwenta.

Pomoc oferowana w ramach poradni psychologiczno-pedagogicznych jest bezpłatna.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad
działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni
specjalistycznych (Dz. U. Nr 228, poz. 1488)*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące poradni psychologiczno-pedagogicznych powinny znajdować się w starostwie w Wydziale Edukacji (Oświaty) oraz w analogicznym wydziale Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy. Informacji tych można także szukać w Kuratorium Oświaty.

W województwie podkarpackim wykaz poradni psychologiczno-pedagogicznych można znaleźć na stronie internetowej Podkarpackiego Kuratorium Oświaty w Rzeszowie:

http://www.ko.rzeszow.pl/rejestr/adresy/adresy_ps.php

►► Poradnie Psychologiczno - Pedagogiczne:

Krosno

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydają 2 poradnie:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Parkowa 2, 38-400 Krosno, tel. (013) 432 11 56
www.ppp1krosno.eu

Miejska Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Lewakowskiego 14, 38-400 Krosno, tel. (013) 432 05 19
e-mail: mppp-krosno@wp.pl
www.mpppkrosno.pl

Przemyśl

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Waygarta 1, 37-700 Przemyśl, tel. (016) 678 79 98

Rzeszów

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Stefana Batorego 9, 35-005 Rzeszów, tel. (017) 852 81 30

Tarnobrzeg

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1

ul. św. Barbary 8, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 822 75 90

powiat brzozowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Sienkiewicza 2, 36-200 Brzozów, tel. (013) 434 10 53

www.ppp-brzozow.ovh.org

powiat dębicki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Parkowa 28 , 39-200 Dębica, tel. (014) 670 24 60

www.poradniadebica.pl

powiat jarosławski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Poniatowskiego 63, 37-500 Jarosław, tel. (016) 621 41 78, 623 07 32 32

www.poradniapp.org.pl

powiat jasielski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Szkolna 21, 38-200 Jasło, tel. (013) 446 45 46

powiat lubaczowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Mickiewicza 45, 37-600 Lubaczów, tel. (016) 632 13 78

www.ppp.lubaczow.org

powiat łańcucki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Mickiewicza 3, 37-100 Łańcut, tel. (017) 225 33 07

powiat mielecki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Wyspiańskiego 6, 39-300 Mielec, tel. (017) 788 49 78, (17) 788 49 88,
www.poradniamielec.pl

powiat nizański

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Paderewskiego 4, 37-400 Nisko, tel. (015) 841 27 73
www.pppnisko.webd.pl

powiat przeworski

■ UWAGA ► W celu uzyskania orzeczenia lub opinii mieszkańcy powiatu powinni zgłosić się do poniższej poradni. Następnie będą kierowani do poradni w Rzeszowie.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Słowackiego 17, 37-200 Przeworsk, tel. (016) 648 82 50

powiat sanocki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Kościuszki 16, 38-500 Sanok, tel. (013) 463 16 71
www.poradniapp.sanok.com.pl

powiat stalowowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. gen. Okulickiego 12, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 842 18 31, 883 723 640
www.ppp.stalowowski.pl

powiat strzyżowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Parkowa 4, 38-120 Strzyżów, tel. (017) 276 10 75
www.poradniastrzyzow.pl

powiat tarnobrzeski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Jana Pawła II 4, 39-460 Nowa Dęba, tel. (015) 846 28 45
www.pppnd.e

■ WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU

Pomoc ta organizowana jest dla małych dzieci (od urodzenia do momentu pójścia do szkoły, zazwyczaj do 7 roku życia). Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci ma na celu pobudzenie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności, do podjęcia nauki w szkole.

Wczesne wspomaganie może być organizowane w przedszkolu, w szkole podstawowej, w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, w publicznej i niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, jeżeli mają one możliwość realizacji wskazań zawartych w opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, w szczególności dysponują środkami dydaktycznymi i sprzętem, niezbędnymi do prowadzenia wczesnego wspomaganie. Jednak nie wszystkie ww. placówki prowadzą wczesne wspomaganie rozwoju.

Pomoc ta oferowana jest przez zespół specjalistów, w skład którego wchodzi osoby posiadające przygotowanie do pracy z małymi dziećmi z zaburzoną psychoruchowo: oligofrenopeda, tyflopeda, logopeda, inni specjaliści – w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny.

Zespół ten ustala kierunki pracy z dzieckiem oraz harmonogram podejmowanych działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz wsparcia jego rodziny. Poza tym do jego zadań należy: nawiązanie współpracy z zakładem opieki zdrowotnej lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, opracowanie i realizacja indywidualnego programu pracy z dzieckiem i jego rodziną, analiza skuteczności pomocy udzielanej w ramach wczesnego wspomaganie. Zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie organizowane są w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu.

■ **UWAGA** ►► Ze względu na bardzo małą liczbę godzin przewidzianą w ramach Wczesnego Wspomaganie Rozwoju (od jednej do dwóch godzin tygodniowo) forma ta może być jedynie uzupełnieniem podstawowych form terapii dla dzieci z autyzmem i innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Aby dziecko mogło skorzystać z tego rodzaju wsparcia, musi mieć wydaną opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Opinie te wydają publiczne i niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

Pomoc oferowana w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju jest bezpłatna.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lutego 2009 r.
w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci(Dz.U.2009.23.13)*

■ **Gdzie szukać informacji?** ►► Przede wszystkim postaraj się dotrzeć do publicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Twoim mieście lub powiecie. Tam można dowiedzieć się o placówkach oświatowych, w których jest prowadzone wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Informacje te powinny znajdować się także w Wydziale Edukacji (Oświaty) Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy oraz w analogicznym wydziale w starostwie powiatu.

Rzeszów

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Niepubliczny Punkt Przedszkolny SOLIS RADIUS

ul. Strażacka 12 d, 35-630 Rzeszów, tel. 505 805 884

e-mail: przedszkole@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

Niepubliczny Punkt Przedszkolny nr 2 SOLIS RADIUS

ul. Saska 54 i 56, 35-630 Rzeszów, tel. 518 269 527

e-mail: przedszkole@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych im. UNICEF

ul. Ofiar Katynia 1, 35-209 Rzeszów, tel. (017) 748 31 70, 748 31 68,

fax (017) 748 31 78

e-mail: szkola.rzeszow@zsunicef.pl

www.zsunicef.pl

Tarnobrzeg

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Zespół Szkół Specjalnych im. Księdza Jana Twardowskiego

ul. M. Dąbrowskiej 10a, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 822 89 75

e-mail: zsstbg@poczta.onet.pl

www.zss.tarnobrzeg.pl

powiat bieszczadzki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Gombrowicza 37, 38-700 Ustrzyki Dolne, tel. (013) 461 11 04, 461 16 83

e-mail: sosw_ud@poczta.onet.pl

www.sosw_ud.scholaris.pl

powiat brzozowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Tysiąclecia 27, 36-200 Brzozów, tel. (013) 434 17 80

e-mail: soswbrz@interia.pl

www.soswbrzozow.cba.pl

powiat leski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Smolki 4, 38- 600 Lesko, tel. (013) 469 64 23

www.sosw-lesko.edupage.pl

powiat niżański

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Mickiewicza 38, 37-420 Rudnik n. Sanem, tel. (015) 876 10 92
www.soswrudnik.pl

powiat rzeszowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

36-054 Mrowla, tel. (017) 855 35 76
e-mail: elasoswmrowla@o2.pl
www.osrodekszkolno-wychowawczymrowla.szkolnictwa.pl

powiat sanocki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Konarskiego 10, 38-500 Sanok, tel. (013) 463 09 25, 463 19 80
e-mail: soswsanok@op.pl
www.sosw.sanok.pl

powiat strzyżowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. J. Wybickiego 25, 38-130 Frysztak, tel. (017) 277 72 06
e-mail: sosw-frysztak@oswiata.org.pl
www.sosw-frysztak.strzyzowski.pl

powiat tarnobrzeski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Przedszkole Miejskie Nr 16 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Chałubińskiego 1, 39-300 Mielec, tel. (017) 582 55 71
www.mielec.pl/przedszkole16

Przedszkole Miejskie Nr 20

ul. Warneńczyka 2, 39-300 Mielec, tel. (017) 582 53 09
www.przedszkole20.mielec.pl

Zespół Szkół Specjalnych im. J. Korczaka

ul. Żeromskiego 34, 39-300 Mielec, tel. (017) 586 29 77
www.zssmielec2.republika.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Królowej Jadwigi 1, 39-300 Mielec, tel. (017) 586 29 16, 582 51 77
e-mail: soswmielec@poczta.fm
www.powiat.mielec.pl/soswmielec

■ PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem, z zespołem Aspergera i innymi zaburzeniami rozwojowymi w wieku przedszkolnym i szkolnym mają prawo do otrzymania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. O jego wydanie wnioskuje rodzice.

Orzeczenie to jest wydawane dla dzieci i młodzieży, które wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod kształcenia. Na tej podstawie przedszkole lub szkoła dostosowuje warunki i formy nauczania do potrzeb dziecka określonych w orzeczeniu. Prawo oświatowe gwarantuje dzieciom i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwość uczęszczania do wszystkich typów przedszkoli i szkół: ogólnodostępnych (tzw. masowych), integracyjnych, z oddziałami integracyjnymi, specjalnych, z oddziałami specjalnymi.

Placówka oświatowa, do której uczęszcza dziecko, ma zapewnić mu realizację zaleceń określonych w orzeczeniu. Uczeń taki ma także prawo do dostosowania treści nauczania, a co za tym idzie – dostosowania systemu jego oceniania. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem wydają poradnie psychologiczno-pedagogiczne wskazane przez kuratora oświaty.

Jeżeli stan zdrowia dziecka znacznie utrudnia lub uniemożliwia uczęszczanie do szkoły (w tym do kl. 0), może być wydane orzeczenie o nauczaniu indywidualnym. Zajęcia te mogą być organizowane w domu rodzinnym, szkole lub w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym. Możliwe jest także wprowadzanie ucznia na zajęcia z innymi dziećmi, z klasą.

Podstawa prawna:

- Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz.U.2010.228.1489),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U.2010.228.1490),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2008 r., nr 173, poz. 1072),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2008 r., nr 175, poz. 1086).*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o przedszkolach i szkołach integracyjnych można znaleźć w Urzędzie Gminy (Miasta) oraz w Kuratorium Oświaty. Informacje o szkołach specjalnych znajdują się w starostwach powiatu i w Kuratoriach Oświaty.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, przedszkola, szkoły, poradni psychologiczno-pedagogicznej możesz kontaktować się z:

- wójt, burmistrzem, prezydentem miasta odpowiedzialnym za sprawy edukacji,
- starostą odpowiedzialnym za sprawy edukacji (jeżeli chodzi o szkoły specjalne, poradnie psychologiczno – pedagogiczne).

Jeżeli przedszkole, szkoła, poradnia psychologiczno-pedagogiczna łamie prawa ucznia (nie realizuje zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, nie organizuje zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, nie dostosowuje programu nauczania do potrzeb dziecka z orzeczoną kształceniem specjalnym), możesz kontaktować się z Rzecznikiem Praw Ucznia (osobą odpowiedzialną za kształcenie uczniów niepełnosprawnych) w:

Podkarpackim Kuratorium Oświaty

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (17) 867 11 42, fax (017) 867 19 54
e-mail: kuratorium@ko.rzeszow.pl
www.ko.rzeszow.pl

lub delegaturą Kuratorium Oświaty na Twoim terenie:

Delegatura Kuratorium Oświaty w Tarnobrzegu

ul. 1 Maja 4, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (15) 823 67 20,
e-mail: jurekut@poczta.onet.pl

Delegatura Kuratorium Oświaty w Krośnie

ul. Bieszczadzka 1, 38-400 Krosno, tel. (13) 432 11 95, fax (013) 432 18 70
e-mail: delkokrosno@poczta.onet.pl

Delegatura Kuratorium Oświaty w Przemyślu

ul. Waygarta 1, 37-700 Przemyśl, tel. (16) 678 25 40, fax (16) 678 25 40
e-mail: przemyslko@poczta.onet.pl

■ SZKOŁY PUBLICZNE, W KTÓRYCH UCZĄ SIĘ DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem mają prawo uczęszczać do wszystkich placówek edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych).

■ SZKOŁY I PRZEDSZKOLA SPECJALNE:

Krosno

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Przedszkole Specjalne nr 12

Szkoła Podstawowa nr 11

Gimnazjum nr 6

Szkoła Przysposabiająca do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 7

Liceum Ogólnokształcące Uzupełniające

Internat

ul. J. Bema 46, 38-404 Krosno, tel. (013) 474 34 21, 436 55 55

e-mail: sosw_krosno@pro.onet.pl

www.sosw-krosno.republika.pl

Przemysł

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1

Szkoła Podstawowa Nr 7 z Oddziałami Przedszkolnymi

Gimnazjum Nr 8

Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3

Szkoła Przysposabiająca do Pracy

ul. Basztowa 34, 37-700 Przemysł, tel. (16) 678 31 20

e-mail: soswprzem@o2.pl

www.soswprzem.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum

Liceum Profilowane

Liceum Uzupełniające Ogólnokształcące

Technikum

Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Internat

ul. Czarnieckiego 27, 37-700 Przemysł, tel. (016) 676 04 00 do 02

e-mail: osrodek@sosw2przemysl.com

www.sosw2przemysl.com

Rzeszów

Zespół Szkół Specjalnych im. UNICEF

Przedszkole Specjalne nr 30

Szkoła Podstawowa dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym i autyzmem

- klasa dla uczniów z autyzmem

Gimnazjum

- klasa dla uczniów z autyzmem

ul. Ofiar Katynia 1, 35-209 Rzeszów, tel. (017) 748 31 70, 748 31 68,

fax (017) 748 31 78

e-mail: szkola.rzeszow@zsunicef.pl

www.zsunicef.pl

Tarnobrzeg

Zespół Szkół Specjalnych im. Księdza Jana Twardowskiego

Szkoła Podstawowa Specjalna im. Księdza Jana Twardowskiego

- w Szkole utworzono klasy dla dzieci z autyzmem

Gimnazjum Specjalne im. Księdza Jana Twardowskiego

Szkoła Przystosowująca do Pracy im. Księdza Jana Twardowskiego

ul. M. Dąbrowskiej 10a, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 822 89 75

e-mail: zsstbg@poczta.onet.pl

www.zss.tarnobrzeg.pl

powiat bieszczadzki

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Nr 3

Gimnazjum Nr 5

Szkoła Przystosowująca do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2

Internat

ul. Gombrowicza 37, 38-700 Ustrzyki Dolne, tel. (013) 461 11 04, 461 16 83

e-mail: sosw_ud@poczta.onet.pl

www.sosw_ud.scholaris.pl

powiat brzozowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2

Gimnazjum Specjalne Nr 2,

Szkoła Przystosowująca do Pracy

Internat

ul. Tysiąclecia 27, 36-200 Brzozów, tel. (013) 434 17 80

e-mail: soswbrz@interia.pl

www.soswbrzozow.cba.pl

powiat dębicki

Zespół Szkół Specjalnych
Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 7
Gimnazjum Specjalne Nr 6,
Szkoła Specjalna Przystosowująca Do Pracy
ul. Matejki 22, 39-200 Dębica, tel. (014) 677 85 98
e-mail: zss-debica@oswiata.org.pl
www.zssdebica.edu.pl

powiat jarosławski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Oddziały Przedszkolne
Szkoła Podstawowa Nr 8
Gimnazjum Nr 7
Szkoła Przystosowująca Do Pracy
Zasadnicza Szkoła Zawodowa
Liceum Uzupełniające
Internat
ul. Jana Pawła II 30, 37-500 Jarosław, tel. (016) 621 24 31
e-mail: sosw@jaroslaw.pl
www.sosw.jaroslaw.pl

powiat jasielski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Oddział Przedszkolny
Szkoła Podstawowa Nr 5
Gimnazjum Nr 3,
- oddział dla uczniów z autyzmem
Szkoła Przystosowująca Do Pracy
Internat
ul. Piotra Skargi 47, 38-200 Jasło, tel. (013) 446 34 67
e-mail: soswjaslo@poczta.fm
www.soswjaslo.cba.pl

powiat kolbuszowski

Zespół Szkół Specjalnych w Kolbuszowej Dolnej
Szkoła Podstawowa Specjalna
Gimnazjum Specjalne
Ponadgimnazjalna Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
ul. Wiejska 90, Kolbuszowa Dolna, 36-100 Kolbuszowa, tel. (017) 227 15 81
e-mail: spkolbuszowadolna@op.pl
www.zsskolbuszowadolna.com.pl

powiat krośnieński

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Przysposabiająca Do Pracy

ul. Piwarskiego 19, 38-440 Iwonicz Zdrój, tel. (013) 437 54 31, 437 54 40

www.zsgh.pl

powiat leski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Przedszkole Specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2

- oddział dla uczniów z autyzmem

Gimnazjum Specjalne Nr 2

Szkoła Specjalna Przysposabiająca Do Pracy

Internat

ul. Smolki 4, 38-600 Lesko, tel. (013) 469 64 23

e-mail: oswlesko@poczta.onet.pl

www.sosw-lesko.edupage.org

powiat leżajski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Oddział Przedszkolny

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 5

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przysposabiająca Do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 2

Internat

ul. Mickiewicza 76, 37-300 Leżajsk, tel. (017) 242 02 54, 242 68 52

e-mail: soswlezajsk@poczta.onet.pl

www.sosw.lezajsk.pl

powiat lubaczowski

Zespół Placówek im. Jana Pawła II

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przysposabiająca Do Pracy

Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze

Internat

ul. Kościuszki 145, 37-600 Lubaczów, tel. (016) 632 10 88

e-mail: zpowirlubaczow@wp.pl

http://www.sosw.zplubaczow.com/pl/

UWAGA: Ośrodek prowadzi grupę wsparcia dla rodziców.

powiat łańcucki

Niepubliczne Przedszkole Specjalne dla Dzieci Niepełnosprawnych i Autystycznych NIEBIESKA KRAINA

ul. Cetnarskiego 8, 37-100 Łańcut, tel. 0506 655 738

e-mail: niebieskakraina@interia.pl

<http://niebieskakraina.pl/>

powiat mielecki

Zespół Szkół Specjalnych im. J. Korczaka

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 1

Gimnazjum Specjalne Nr 1

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 1

**Szkoła Przesposabiająca Do Pracy Dla Uczniów Z Upośledzeniem Umysłowym
w Stopniu Umiarkowanym I Znacznym**

ul. Żeromskiego 34, 39-300 Mielec, tel. (017) 586 29 77

e-mail: zssmielec1@wp.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2

Gimnazjum Specjalne Nr 2

Szkoła Przesposabiająca Do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Internat

ul. Królowej Jadwigi 1, 39-300 Mielec, tel. (017) 586 29 16

e-mail: soswmielec@poczta.fm

www.powiat.mielec.pl/soswmielec

powiat niżański

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Oddział Przedszkolny

Szkoła Podstawowa specjalna Nr 4

- oddział dla uczniów z autyzmem

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przesposabiająca Do Pracy

Internat

ul. Mickiewicza 38, 37-420 Rudnik n/Sanem, tel./ fax (015) 876 10 92

e-mail: soswrudnik@poczta.onet.pl

www.soswrudnik.eu

powiat ropczycko-sędziszowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 4

Gimnazjum Specjalne Nr 6

Specjalna Szkoła Przesposabiająca Do Pracy Nr 1

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 3

Internat

ul. Kardynała Wyszyńskiego 14, 39-100 Ropczyce, tel./fax (17) 221 83 82

e-mail: soswropczyce@poczta.onet.pl

powiat rzeszowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Przedszkole Specjalne
Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2
Gimnazjum Specjalne
Szkoła Przystosowująca Do Pracy
Internat
36-054 Mrowla, tel. (017) 855 35 76
e-mail: elasoswmrowla@o2.pl
www.soswmrowla.pl

powiat sanocki

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Oddział Przedszkolny
Szkoła Podstawowa Nr 5
- oddział dla uczniów z autyzmem
Gimnazjum Nr 5
- oddział dla uczniów z autyzmem
Szkoła Przystosowująca do Pracy
Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze
Internat
ul. Konarskiego 10, 38-500 Sanok (013) 463 09 25, 463 19 80
e-mail: soswsanok@op.pl
www.sosw.sanok.pl

powiat stalowowolski

Zespół Szkół Specjalnych Nr 6
Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 8
Gimnazjum Specjalne Nr 8
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
Grupa Rewalidacyjno-Wychowawcza
ul. Hutnicza 14, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 842 10 31
e-mail: szkola@zss6.stalowawola.pl
www.zss6.stalowawola.pl

powiat strzyżowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi
Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 3
Gimnazjum Specjalne Nr 2,
Szkoła Przystosowująca Do Pracy Specjalna
Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze
Internat
ul. Patryna 11, 38-100 Strzyżów, tel. (17) 276 26 20
e-mail: sosw_strzyzow@wp.pl
www.sosw.strzyzow.lap.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Przedszkolne Specjalne
Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2
Gimnazjum Specjalne Nr 2
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
Liceum Uzupełniające Ogólnokształcące Specjalne
Internat

ul. J. Wybickiego 25, 38-130 Frysztak, tel. (017) 277 72 06
e-mail: sosw-frysztak@oswiata.org.pl
www.sosw-frysztak.strzyzowski.pl

powiat tarnobrzegi

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Szkoła Podstawowa Nr 1
Gimnazjum Nr 1
Szkoła Przystosowująca Do Pracy
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1
Internat

Grębów 881, 39-410 Grębów, tel. (015) 811 28 13, tel./ fax (015) 811 32 32
e-mail: soswgrebow@poczta.onet.pl
www.soswgrebow.pl

Uwaga: w Ośrodku prowadzony jest **Punkt Konsultacyjny dla Dzieci i Młodzieży z Trudnościami w Rozwoju w tym z Autyzmem i Pokrewnymi Zaburzeniami**
<http://soswgrebow.pl/punkt-konsultacyjny/>

■ **SZKOŁY I PRZEDSZKOLA INTEGRACYJNE LUB Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI:**

Krosno

Przedszkole Miejskie Nr 5

ul. Powstańców Warszawskich 42, 38-400 Krosno, tel. (013) 432 47 57
www.przedszkolenr5.bo.pl

Przedszkole Miejskie Nr 8

ul. Kisielewskiego 15, 38-411 Krosno, tel. (013) 432 58 64
www.krosnoprzedszkole.republika.pl

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 14

ul. Wojska Polskiego 45, 38-400 Krosno, tel. (013) 474 39 41
www.sp14krosno.pl

Przemyśl

Miejskie Przedszkole Nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Wybrzeże Ojca Św. Jana Pawła II 68, 37-700 Przemyśl, tel. (016) 670 76 78
www.przedszkolenr11.com.pl

Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. Orłąt Lwowskich
Szkoła Podstawowa Nr 16
Gimnazjum Nr 4
ul. Grunwaldzka 81, 37-700 Przemyśl, tel. (016) 670 29 15
www.zszoj.edu.pl

Rzeszów

Przedszkole Nr 35 z Oddziałem Integracyjnym
ul. Pelczara 3, 35-310 Rzeszów tel. (017) 748 34 10
www.pp35.edupage.org

Szkoła Podstawowa, nr 22 z Oddziałami Integracyjnymi
ul. Ptasia 2, 35-207 Rzeszów, tel. (017) 748 25 30
www.sp22rzesz.republika.pl

Tarnobrzeg

Przedszkole Integracyjne Nr 9
ul. Wiejska 4, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 822 26 84
e-mail: pi9tbg@neostrada.pl
http://pi9.tarnobrzeg.pl/

Szkoła Podstawowa Nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II
ul. Wiejska 4, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (15) 823 75 85
e-mail: sp9tarnobrzeg@wp.pl
http://sp9.tb.net.pl/

powiat bieszczadzki

Przedszkole Nr 2
ul. 29-go Listopada 49, 38-700 Ustrzyki Dolne, tel. (013) 492 77 87

powiat dębicki

Miejskie Przedszkole Nr 2 Integracyjne
ul. Ks. Konarskiego 14, 39-200 Dębica, tel. (014) 681 31 68

Publiczne Przedszkole Integracyjne Ochronka Sióstr Służebniczek BDNP
ul. Krakowska 15, 39-200 Dębica, tel. (014) 670 36 82
e-mail: ochronka@siostry.net.pl

Szkoła Podstawowa nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi w Dębicy
ul. Szkotnia 14, 39-200 Dębica, tel. (014) 681 26 03

III Liceum Ogólnokształcące Zespołu Szkół Nr 2 im. E. Kwiatkowskiego
ul. Lisa 2, 39-200 Dębica, tel. (014) 670 42 15
e-mail: dyrektor@zs2.debica.ids.pl

Publiczne Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi
Pustków-Osiedle 94, 39-205 Pustków 3, tel. (014) 682 10 60

Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi im. M. Skłodowskiej
Pustków-Osiedle 34, 39-205 Pustków 3, tel. (014) 681 88 11

Publiczne Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi
Pustków-Osiedle 34, 39-205 Pustków 3, tel. (014) 682 10 60
powiat jarosławski

Miejskie Przedszkole Nr 3
ul. Legionów 11, 37-500 Jarosław, tel. (016) 621 33 94

powiat jasielski

Zespół Szkół Miejskich Nr 3 w Jaśle
Integracyjna Szkoła Podstawowa Nr 12
Gimnazjum Nr 2
ul. Szkolna 38, 38-200 Jasło, tel. (013) 446 76 30, 446 58 85
www.gim2jaslo.edu.pl

powiat krośnieński

Gimnazjum Publiczne
ul. Zagrodniki 21, 38-440 Iwonicz Zdrój, tel. (013) 435 18 21
e-mail: gimiwo@op.pl
www.gimnazjum.iwonicz.pl

Gimnazjum Publiczne im. A i K. Załuskich
ul. Szkolna 2, 38-440 Iwonicz Zdrój, tel. (013) 435 08 20

powiat mielecki

Przedszkole Miejskie Nr 16
ul. Chałubińskiego 1, 39-300 Mielec, tel. (017) 582 55 71

Szkoła Podstawowa Nr 11
ul. Warneńczyka 2, 39-300 Mielec, tel. (017) 582 53 08

Gimnazjum Nr 3 w Zespole Szkół Integracyjnych Nr 1
ul. Tańskiego 3, 39-300 Mielec, tel. (017) 585 29 31,
www.zso1.mielec.pl

powiat sanocki

Szkoła Podstawowa Nr 4
ul. Sadowa 12, 38-500 Sanok, tel. (013) 463 29 98

Gimnazjum Nr 4
ul. Jana Pawła II 25, 38-500 Sanok, tel. (013) 463 05 79

Zespół Szkół w Besku

Szkoła Podstawowa

Gimnazjum

- oddział dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo

ul. Kolejowa 54, 38-524 Besko, tel./ fax (013) 467 35 30

e-mail: zsbesko@zsbesko.pl

<http://www.zsbesko.pl/>

powiat stalowowolski

Przedszkole Integracyjne Nr 12

ul. Okulickiego 20, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 842 32 05

Szkoła Podstawowa Nr 7 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Gen. Okulickiego 14, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 842 49 58

Gimnazjum Integracyjne Nr 3

Al. Jana Pawła II 21, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 842 39 40

■ **PRZEDSZKOLA DLA DZIECI Z AUTYZMEM**

Rzeszów

**Rzeszowskie Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych
i Autystycznych SOLIS RADIUS**

ul. Hetmańska 21 lok. 201, 35 - 045 Rzeszów, tel. 691 587 945

e-mail: biuro@solisradius.pl

www.solisradius.pl

Niepubliczny Punkt Przedszkolny SOLIS RADIUS

ul. Strażacka 12 d, 35-630 Rzeszów, tel. 505 805 884

e-mail: biuro@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

Niepubliczny Punkt Przedszkolny nr 2 SOLIS RADIUS

ul. Saska 54 i 56, 35-630 Rzeszów, tel. 518 269 527

e-mail: przedszkole@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ

Jeżeli jesteś w trudnej sytuacji życiowej,
spowodowanej wychowywaniem dziecka z autyzmem,
masz prawo skorzystać z różnych form wsparcia
oferowanego w ramach pomocy społecznej
przez ośrodek pomocy społecznej (OPS).

Spełniając warunki dotyczące dochodów, możesz starać się w OPS m.in. o zasiłek celowy. Natomiast niezależnie od dochodów masz prawo do pomocy w formie pracy socjalnej, poradnictwa oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (pomoc dla Twojego dziecka).

■ SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE (SUO)

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (SUO) są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Usługi te są świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Wsparcie w postaci usług przyznaje się osobom, które wymagają pomocy innych. Ośrodek Pomocy Społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala w decyzji administracyjnej ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

W ramach SUO prowadzone jest m.in.: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym także wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego, korzystanie z usług różnych instytucji, asystowanie w codziennych czynnościach życiowych, usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, t.j. współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego zmiernego do wszechstronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług. W ramach usług mogą być realizowane zalecenia przekazywane przez terapeutów do pracy w domu. Specjalistyczne usługi są świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu m.in.: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedy, terapeuty zajęciowego, asystenta osoby niepełnosprawnej lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć określone specjalistyczne usługi. Osoby te muszą także posiadać określony w przepisach staż pracy.

■ **UWAGA** ►► Specjalistyczne usługi opiekuńcze są szczególnie cenną formą wspomaganie umożliwiającą m.in.:

- zapewnienie dzieciom i młodzieży intensywnych form kompleksowych oddziaływań (najlepiej przez współpracę osób świadczących SUO ze specjalistycznym ośrodkiem, w którym będą przygotowywane programy terapeutyczne, rehabilitacyjne i edukacyjne),
- pomoc asystenta w różnych sytuacjach życiowych – w placówkach edukacyjnych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej, a także w integracji społecznej w codziennym życiu.

SUO przyznawane są niezależnie od dochodów. Jednak poziom dochodów odgrywa rolę przy ustalaniu odpłatności za korzystanie z usług. W przypadku dochodu poniżej 477 zł netto na osobę w rodzinie, usługi te realizowane są nieodpłatnie, w przypadku przekroczenia tego progu są współfinansowane w różnym stopniu przez świadczeniobiorcę.

» WAŻNE! «

Jeżeli chcesz starać się o specjalistyczne usługi opiekuńcze:

- należy złożyć w Ośrodku Pomocy Społecznej podanie o przyznanie tej formy pomocy (na kopii podania poprosić o potwierdzenie jego złożenia, podanie możesz także posłać listem poleconym),
- konieczne jest dołączenie zaświadczenia lekarskiego, wydanego przez lekarza psychiatrę, które określa potrzebę korzystania z usług,
- OPS przeprowadzi wywiad środowiskowy,
- OPS powinien wydać decyzję administracyjną dot. przyznania bądź nie tej formy pomocy,
- usługi przysługują niezależnie od tego czy rodzic zrezygnował z pracy, by opiekować się dzieckiem czy też pracuje,
- fakt, że dziecko chodzi do przedszkola czy szkoły nie stanowi powodu odmowy przyznania usług.

Więcej na temat SUO dla osób z zaburzeniami psychicznymi można przeczytać na stronie internetowej Fundacji SYNAPSIS:

http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/rozporzadzenie_suo.pdf
<http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/suo.pdf>

■ ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE – ZASIŁEK CELOWY

Zasiłek celowy przyznawany jest na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej (np. pokrycie kosztów zakupu leków, opłacenie specjalistycznej terapii, niedostępnej w ramach publicznej służby zdrowia, pokrycie kosztów dojazdu na terapię, zakup żywności, opału).

Zasiłek ten przyznawany jest rodzinom, w których miesięczny dochód netto (po odjęciu składek emerytalno-rentowych, zdrowotnych i ew. alimentów płaconych przez członka rodziny) nie przekracza 351 zł na osobę.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach rodzinie przekraczającej kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości 351 zł lub 477 zł.

Z podaniem o zasiłek celowy należy zwrócić się do OPS w miejscu zamieszkania. W trakcie procedury przyznawania pomocy zostanie przeprowadzony wywiad środowiskowy przez pracownika socjalnego; trzeba będzie dostarczyć także informacje o dochodach rodziny.

■ PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

Praca socjalna świadczona jest przez pracownika socjalnego i ma na celu wsparcie osób i rodzin (m.in. rozwinięcie i wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej), opiekujących się osobą z autyzmem. W ramach pracy socjalnej można oczekiwać wsparcia w pokierowaniu gdzie i jak załatwić sprawy związane np. z uzyskaniem dla dziecka stosownego orzeczenia, świadczeń. Pracownik socjalny powinien wspierać rodzinę także w szukaniu miejsc, w których można uzyskać pomoc dla dziecka, młodej czy dorosłej osoby z autyzmem, kierować do innych instytucji pomocowych. Praca socjalna i poradnictwo świadczone są osobom i rodzinom bez względu na posiadany przez nie dochód. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub potrzebują wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy dot. funkcjonowania rodziny, w tym problemy związane z opieką nad osobą niepełnosprawną. Prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa socjalnego nie wymaga przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, ani wydania decyzji administracyjnej w tej sprawie.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.)

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 19 kwietnia 2005 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. Nr 27, poz. 138),

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r., nr 189, poz. 1598 z późn. zm.)

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem specjalistycznych usług opiekuńczych możesz kontaktować się z:

Podkarpackim Urzędem Wojewódzkim

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (017) 867 10 00, fax (017) 867 19 50

e-mail: bok@rzeszow.uw.gov.pl

lub

Wydziałem Polityki Społecznej w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (017) 867 13 00, (017) 867 13 20,

fax (017) 867 19 59

e-mail: s@rzeszow.uw.gov.pl, www.uw.rzeszow.pl

■ **Gdzie szukać informacji?** ►► W zależności od tego czy mieszkasz w gminie miejskiej, miejsko-wiejskiej, wiejskiej, ośrodek pomocy społecznej może nosić nazwę: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Informacje o Ośrodku Pomocy Społecznej w Twojej gminie możesz uzyskać w Urzędzie Gminy (Miasta).

IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE

DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

Jeżeli wychowujesz dziecko niepełnosprawne (tj. z orzeczoną niepełnosprawnością), masz prawo do ubiegania się o świadczenia rodzinne (zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenie pielęgnacyjne). Świadczenia te mają na celu pokrycie, choćby częściowe, wydatków związanych z wychowywaniem dziecka niepełnosprawnego.

■ ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest osobie niepełnosprawnej lub jej opiekunowi prawnemu w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Kwota zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153,00 zł miesięcznie. Jego przyznanie nie jest uzależnione od wysokości dochodów (świadczenie to przysługuje niezależnie od wysokości dochodów).

Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 18 grudnia 2008 r., Nr 223, poz. 1456), **okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.**

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku do 16 roku życia z orzeczoną niepełnosprawnością,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21 roku życia,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny NIE przysługuje:

- osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli pobyt tej osoby i udzielane przez tę instytucję świadczenia częściowo lub w całości finansowane są z budżetu państwa albo z Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ),
- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o zasiłek pielęgnacyjny

Do wniosku o ustalenie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o zasiłek pielęgnacyjny (kopię tę może uwierzytelnić – potwierdzić zgodność z oryginałem urzędnik przyjmujący dokumenty; uwierzytelnienia kopii dokumentu można dokonać także w urzędzie wystawiającym dokument tożsamości, np. w odpowiednim wydziale urzędu miasta wydającym dowody osobiste; uwierzytelnienie to jest dokonywane bezpłatnie),
- orzeczenie o niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na dziecko do 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem daty powstania niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia).

Postępowanie w sprawach o zasiłek pielęgnacyjny

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się na wniosek rodziców, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka, pełnoletniej osoby niepełnosprawnej lub innej osoby upoważnionej do reprezentowania dziecka lub pełnoletniej osoby niepełnosprawnej.

Prawo do zasiłku pielęgnacyjnego ustala się na czas nieokreślony, chyba że orzeczenie o niepełnosprawności bądź stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony (np. na okres jednego roku).

W przypadku, gdy wniosek o przyznanie zasiłku zostanie złożony w ciągu 3 miesięcy od wydania orzeczenia o niepełnosprawności, zasiłek przyznaje się od dnia zgłoszenia wniosku o wydanie orzeczenia.

Ponadto w przypadku utraty ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności i ponownego ustalenia niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności stanowiącego kontynuację poprzedniego orzeczenia, prawo do zasiłku ustala się od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym upłynął termin ważności poprzedniego orzeczenia, jeżeli osoba spełnia warunki uprawniające do nabycia tych świadczeń oraz złożyła wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w terminie miesiąca od dnia utraty ważności poprzedniego orzeczenia, zaś wniosek o przyznanie świadczenia w terminie 3 miesięcy od dnia wydania orzeczenia.

Uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego ustala i wypłaca gmina (urząd gminy/miasta) lub ośrodek pomocy społecznej.

■ ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka, w tym dziecka niepełnosprawnego.

Uprawnionymi do ubiegania się o zasiłek rodzinny wraz z dodatkami są obywatele polscy oraz cudzoziemcy:

- do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,

- przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach lub w związku z uzyskaniem w Polsce statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Polski.

Świadczenia rodzinne przysługują w/w osobom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

WYSOKOŚĆ DOCHODU UPRAWNIAJĄCA DO ZASIŁKU RODZINNEGO WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie, uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy nie przekracza kwoty określonej w ustawie.

Prawo do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami ustala się na okres dwunastu miesięcy.

Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456) okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.

Wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego oraz przysługujących do niego dodatków można złożyć w czasie trwania tego okresu. Prawo do zasiłku ustalane jest wtedy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek do końca danego okresu zasiłkowego.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 574,00 zł**. Natomiast w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 664,00 zł**.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (o ile wystąpił do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka),
- osobie uczącej się do ukończenia przez nią 24 r.ż. (w rozumieniu ustawy jest nią oznaczona osoba pełnoletnią uczącą się, niepozostającą na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony).

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje na:

- **dziecko do ukończenia 18 roku życia**, a jeżeli kształci się w szkole – do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 21 lat,
- **dziecko niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym** (o ile niepełnosprawność powstała do 21. r.ż.) **lub znacznym do ukończenia 24 roku życia**, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej.

Zgodnie z przepisami za dzieci uważa się dzieci własne osoby ubiegającej się o zasiłek, dzieci jej małżonka, dzieci przysposobione (adoptowane) oraz dzieci, w sprawie których toczy się postępowanie o przysposobienie lub dzieci znajdujące się pod opieką prawną.

Zasiłek rodzinny NIE przysługuje na dziecko, jeżeli

przebywa ono w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (instytucją taką jest m.in.: dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, szkoła zapewniająca nieodpłatnie pełne utrzymanie),

- przebywa w rodzinie zastępczej,
- pozostaje w związku małżeńskim,
- jest uprawnione do zasiłku rodzinnego na własne dziecko,
- osobie samotnie wychowującej dziecko nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz tego dziecka od drugiego z rodziców, chyba, że: rodzice lub jedno z rodziców dziecka nie żyje, ojciec dziecka jest nieznan, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone, sąd zobowiązał jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka,
- członkowi rodziny przysługuje na dziecko zasiłek rodzinny zagranicą, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

W przypadku osób utrzymujących się z gospodarstwa rolnego przyjmuje się, że miesięczny dochód z 1 ha przeliczeniowego wynosi 1/12 dochodu z pracy w gospodarstwach indywidualnych ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", nie później niż do dnia 23 września każdego roku przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie danych statystycznych art. 18 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., nr 13681, z późn. zm.).

Zasiłek rodzinny i dodatki przysługują, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza podane wyżej kwoty, jeżeli kwota tego przekroczenia przypadająca na osobę w rodzinie jest niższa lub równa kwocie najniższego zasiłku rodzinnego (tj. 115 zł) i jeżeli zasiłek rodzinny przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym zasiłek rodzinny nie przysługuje.

Jeżeli sytuacja rodziny uległa pogorszeniu, nastąpiła utrata dochodu (np. rodzic stracił pracę lub otrzymuje mniejszą pensję, albo gdy rozpoczął urlop wychowawczy, utracił prawo do zasiłku dla bezrobotnych, nie otrzymuje części lub całości alimentów, wyrejestrował działalność gospodarczą, utracił zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne, a także emeryturę, rentę, w tym rentę rodzinną, rentę socjalną) wówczas dochód ten zostaje pomniejszony o utracone zarobki, dochody.

Sposób obliczania dochodu do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami:

Przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego i dodatków bierze się pod uwagę dochód netto, tj. po odliczeniu od uzyskiwanych dochodów obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zapłaconego podatku dochodowego. Do dochodu nie wlicza się alimentów płaconych przez członka rodziny na rzecz innej osoby.

Ustawa określa bardzo wiele źródeł dochodów, które są brane pod uwagę przy ustalaniu dochodu na osobę w rodzinie. Poniżej przedstawiamy najważniejsze z nich.

Do dochodu wlicza się osiągnane przez rodziców i dzieci w poprzednim roku kalendarzowym:

- wynagrodzenie za pracę w ramach stosunku pracy, umów zlecenia, umowy agencyjnej i o dzieło,
- przychody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej,
- emerytury, renty (renty inwalidzkie oraz renty z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna),

powyższe przychody dokumentuje się zaświadczeniem z Urzędu Skarbowego,

- przychody podlegające opodatkowaniu zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. dotyczy to przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- inne dochody niepodlegające opodatkowaniu na podst. przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, np. renty dla osób represjonowanych i członków ich rodzin, ryczałt energetyczny i dodatek kompensacyjny przysługujące kombatanom (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- zasiłki chorobowe,
- otrzymywane alimenty na rzecz dzieci (dokumentuje się je: kopią odpisu wyroku sądu zasądającego alimenty na rzecz osoby w rodzinie lub kopią odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej, przekazami, przelewami dot. otrzymywanych alimentów niższych niż zasądzone, zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także wysokości faktycznie ściąganych alimentów),
- stypendia określone w przepisach o systemie oświaty i o szkolnictwie wyższym oraz inne stypendia przyznawane uczniom i studentom,
- dochody uzyskane z gospodarstwa rolnego,
- zaliczka alimentacyjna,
- dochody uzyskiwane za granicą RP (pomniejszone o podatek i należne składki).

Do dochodów rodziny NIE wlicza się:

- świadczeń z pomocy społecznej przysługujących na podstawie ustawy o pomocy społecznej (np. zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy),
- dodatków mieszkaniowych,
- nieotrzymywanych alimentów przysługujących członkowi rodziny (np. dziecku) na podstawie wyroku sądu lub ugody sądowej (trzeba to udokumentować),
- opłat dotyczących pobytu członka rodziny w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (np. dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy),
- dochodu członka rodziny przebywającego w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,
- płaconego czynszu z tytułu dzierżawy,

- dochodów uzyskanych z gospodarstwa rolnego, które zostało oddane w dzierżawę na podst. przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Dokumentami potwierdzającymi wysokość dochodu rodziny są m.in.:

- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości dochodów uzyskanych przez członków rodziny w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli dochody te podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych,
- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego za dany rok albo decyzja ustalająca wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej (dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą),
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli członkowie rodziny rozliczają się na podst. przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. z tytułu najmu mieszkania,
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego innego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy niepodlegającego opodatkowaniu,
- zaświadczenie właściwego organu gminy o wielkości gospodarstwa rolnego wyrażonej w hektarach przeliczeniowych ogólnej powierzchni w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy albo nakaz płatniczy na ten rok,
- kopie przekazów lub przelewów pieniężnych dokumentujące wysokość alimentów, jeżeli członkowie rodziny są zobowiązani wyrokiem sądu lub ugodą sądową do ich płacenia, na rzecz osoby spoza rodziny (kopie te muszą zostać potwierdzone przez osobę przyjmującą dokumenty, stąd składając wniosek należy mieć ze sobą oryginały przekazów lub przelewów),
- kopię odpisu wyroku sądu zasądzającego alimenty na rzecz osób w rodzinie lub kopię odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej lub kopię odpisu zatwierdzonej przez sąd ugody zawartej przed mediatorem, a także przekazy lub przelewy pieniężne dokumentujące faktyczną wysokość otrzymanych alimentów oraz zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także o wysokości wyegzekwowanych alimentów, w przypadku uzyskania alimentów niższych niż zasądzone w wyroku, ugodzie sądowej lub ugodzie przed mediatorem,
- zaświadczenie o wysokości ponoszonej opłaty za pobyt członka rodziny, przebywającego w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,
- dokument potwierdzający utratę dochodu (np. świadectwo pracy) oraz wysokość utraconego dochodu, jeżeli dochód rodziny uległ obniżeniu w stosunku do roku, z którego brane są pod uwagę dochody.

W skład rodziny zalicza się: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 r. ż., a także dziecko, które ukończyło 25 lat legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Do rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim oraz pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko. O rodzinie wielodzietnej, w myśl ustawy o świadczeniach rodzinnych, mówimy wtedy, gdy rodzina wychowuje troje i więcej dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego.

DOKUMENTY WYMAGANE PRZY UBIEGANIU SIĘ O ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

W zależności od tego, o jaki dodatek ubiega się dana osoba jest ona zobowiązana złożyć szereg dokumentów potwierdzających jej uprawnienia do ich otrzymywania. Poniżej przedstawione są niektóre z tych dokumentów - załącza się je do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych:

- zaświadczenie o dochodach osiągniętych przez członków rodziny z urzędu skarbowego,
- akty urodzenia dzieci,
- orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego stwierdzający przysposobienie lub zaświadczenie sądu rodzinnego lub ośrodka adopcyjnego o prowadzonym postępowaniu sądowym w sprawie o przysposobienie dziecka,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego orzekający rozwód lub separację,
- orzeczenie sądu rodzinnego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka,
- zaświadczenie o uczęszczaniu dziecka do szkoły lub szkoły wyższej,
- zaświadczenie z urzędu pracy o braku propozycji zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dla osoby ubiegającej się o dodatek,
- zaświadczenie pracodawcy o terminie urlopu wychowawczego i okresie, na jaki został dzielony, oraz o okresach zatrudnienia,
- zaświadczenie lub oświadczenie o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Podmiot realizujący świadczenia (ośrodek pomocy społecznej lub urząd gminy) może domagać się także dostarczenia innych dokumentów mających wpływ na ustalenie prawa do otrzymywania zasiłku wraz z dodatkami.

Spis dokumentów, które należy złożyć przy ubieganiu się o zasiłek rodzinny można otrzymać w urzędzie gminy, ośrodka pomocy społecznej.

WYSOKOŚĆ ZASIŁKU RODZINNEGO wynosi miesięcznie:

- **77 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- **106 zł** na dziecko powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku,
- **115 zł** na dziecko powyżej 18 roku do ukończenia 24 roku.

DODATKI PRZYSŁUGUJĄCE DO ZASIŁKU RODZINNEGO

- **dodatek z tytułu urodzenia dziecka** (jednorazowo 1000 zł) – przysługuje matce (jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną) lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka. Dodatek wypłacany jest jednorazowo do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. Dodatek przysługuje opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.
- **dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** (400 zł miesięcznie) – przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres:
  - o 24 miesiące kalendarzowych,
  - o 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu,
  - o 72 miesiące kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek ten nie przysługuje osobie przebywającej na urlopie wychowawczym jeżeli:

- bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego była zatrudniona (stosunek pracy) przez okres krótszy niż 6 miesięcy,
- podjęła lub kontynuuje zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- w okresie urlopu wychowawczego korzysta z zasiłku macierzyńskiego,
- dziecko przebywa w placówce zapewniającej całodobową opiekę i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu z wyjątkiem dziecka, które przebywa w zakładzie opieki zdrowotnej oraz w innych przypadkach zaprzestania sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.
- **dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka** przysługuje, (o ile nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców) gdy: drugi z rodziców nie żyje, ojciec dziecka jest nieznan, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone. Dodatek ten wynosi 170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci w rodzinie. W przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego² lub z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności dodatek na to dziecko wynosi 250 zł, nie więcej jednak niż 500 zł na wszystkie dzieci.
- **dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej** (80 zł miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego).
- **dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka** (60 zł miesięcznie na dziecko do ukończenia 5 r.ż., 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5 r.ż. do ukończenia 24 r.ż.). Dodatek ten przysługuje na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka niepełnosprawnego³.
- **dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego** (100 zł jeden raz w roku, nie musi być koniecznie wypłacony we wrześniu). Dodatek przysługuje także na dzieci uczęszczające do „zerówki” (roczne przygotowanie przedszkolne). Dodatek przeznaczony jest na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wniosek należy składać do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny albo roczne przygotowanie przedszkolne, czyli do dnia 31 października.
- **dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania** (wypłacany przez 10 miesięcy, od września do czerwca). Dodatek ten przysługuje w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (90 zł miesięcznie), lub w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej (50 zł miesięcznie).

Ponadto można ubiegać się o **jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się żywego dziecka** w wysokości 1.000 zł. Zapomoga ta przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli **dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1.922,00 zł**. Wniosek o wypłatę zapomogi należy złożyć w urzędzie gminy / ośrodka pomocy społecznej w ciągu 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a gdy sprawa dot. dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Zapomoga przysługuje pod warunkiem, że kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od

10 tygodnia ciąży do porodu, i zostało to potwierdzone zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE OTRZYMANIA ZASIŁKU RODZINNEGO

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej.

W przypadku problemów i wątpliwości można także zwrócić się o pomoc w uzyskaniu tego zasiłku do ośrodka pomocy społecznej, który także ma prawo do występowania o zasiłki rodzinne na rzecz uprawnionych osób. W wielu gminach zasiłek wraz z dodatkami przyznaje i wypłaca właśnie ośrodek pomocy społecznej (wydzielony dział świadczeń rodzinnych), któremu to zadanie zlecił urząd gminy lub miasta.

W przypadku wątpliwości dotyczących samotnego wychowywania dziecka może być przeprowadzony wywiad lub informacje te może przekazać ośrodek pomocy społecznej, o ile osoba ubiegająca się o świadczenie znajduje się pod jego opieką i w ciągu ostatnich 3 miesięcy był przeprowadzany rodzinny wywiad środowiskowy.

Uwaga: w przypadku wystąpienia zmian w liczbie członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, uzyskania dochodu lub w przypadku wystąpienia innych zmian mających wpływ na uprawnienia do zasiłku rodzinnego osoba zainteresowana jest zobowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym instytucji wypłacającej świadczenia rodzinne.

Na jednego członka rodziny przysługuje tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami (w zależności od uprawnień może przysługiwać jeden lub kilka dodatków).

Uprawnienia do zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami ustala i wypłaca gmina lub ośrodek pomocy społecznej.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest wypłacany nie później niż do ostatniego dnia miesiąca, za który zostało przyznane świadczenie. Jeżeli dokumenty zostaną złożone po 10 dniu miesiąca świadczenie za ten miesiąc zostanie wypłacone najpóźniej do ostatniego dnia następnego miesiąca.

Od każdej decyzji w sprawie zasiłku rodzinnego przysługuje odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego. Każda decyzja zawiera pouczenie, w którym podany jest organ, do którego służy odwołanie i termin, w którym to odwołanie można złożyć. Należy uważnie czytać pouczenia w tej sprawie i ściśle stosować się do zawartych w nich informacji.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r., Nr 1456 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456);
3. Ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., Nr 13681, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 3 stycznia 2013 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2013 r., Nr 3);
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2012 r., nr 959).

■ ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać będą:

- rodzicom (matka lub ojciec),
- opiekunowi faktycznemu dziecka
(osoby opiekujące się dzieckiem, które wystąpiły do sądu o jego przysposobienie)
- osobom będącym rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności)

z tytułu rezygnacji z pracy zarobkowej z celu sprawowania opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności, zawierającym wskazania dotyczące konieczności:

- stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz
  - stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- albo
- legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (dot. osób powyżej 16 r. ż.).

Jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała przed ukończeniem 18-go roku życia lub w trakcie nauki w szkole (lub szkole wyższej), jednak nie później niż do ukończenia 25-go roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne NIE przysługuje jeżeli:

- osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
- osoba wymagająca opieki:
  - pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
  - została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny,
  - została umieszczona w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w nim z całodobowej opieki,
  - w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji została umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę (z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej) i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie (*uwaga: oznacza to, że jeżeli np. matka przebywa na urlopie wychowawczym i opiekuje się młodszym, zdrowym dzieckiem i pobiera z tego tytułu dodatek do zasiłku rodzinnego, to ojciec*

nie może pobierać świadczenia pielęgnacyjnego na niepełnosprawne dziecko w rodzinie. Analogiczna sytuacja występuje w przypadku, gdy na dwoje dzieci niepełnosprawnych każde z rodziców ubiegałoby się o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego).

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Natomiast od 1 stycznia 2015 r. wysokość świadczenia pielęgnacyjnego **wynosi 1000 zł.**

Osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne spełniające nowe, obowiązujące od 1 stycznia 2013 r. warunki ustawowe, w okresie od kwietnia do grudnia 2013 r. mają również prawo do przyznawanego z urzędu **dotatku w wysokości 200 zł miesięcznie** na podstawie rządowego programu wspierania osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne.

Łączna wysokość wsparcia dla osób otrzymujących obecnie świadczenie pielęgnacyjne **wynosi 1200 zł miesięcznie.**

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o świadczenie pielęgnacyjne:

Do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń pielęgnacyjnych należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia lub oświadczenia o wysokości dochodów, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz.U.05.105.881) - są to te same dokumenty potwierdzające wysokość dochodu rodziny, które należy dołączyć w razie ubiegania się o zasiłki rodzinne i/lub dodatki do nich (np. zaświadczenie z Urzędu Skarbowego o wysokości dochodów uzyskanych przez członków rodziny),
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości, co do okoliczności stanowiących podstawę udzielenia świadczenia, organ udzielający może przeprowadzić wywiad środowiskowy. W takim przypadku organ udzielający świadczenia może wystąpić do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie informacji o okolicznościach będących podstawą do wydania decyzji, jeżeli okoliczności te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji. Brak jest podstaw prawnych do przeprowadzenia na potrzeby świadczeń rodzinnych rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

- **Gdzie ubiegać się o świadczenie?** ► Świadczenia rodzinne są przyznawane i wypłacane przez Urząd Gminy bądź Urząd Miasta. W niektórych gminach może być to także Ośrodek Pomocy Społecznej (wydział świadczeń rodzinnych). Zasiłek pielęgnacyjny może być wypłacany przez OPS lub oddział ZUS.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992j.t.)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne Rozporządzenie Rady (Dz. U. Nr 298, poz. 1769)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz.U.2009.129.1058)

■ SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 i 1529) ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwać będzie wtedy, gdy:

- niepełnosprawność została stwierdzona czy nabyta po 25. roku życia lub związana jest np. z wiekiem osoby, nad którą trzeba sprawować opiekę.

Zasiłek przyznawany będzie rodzicom, ale tylko w przypadku, kiedy jedno z nich zrezygnowało z pracy zawodowej. Natomiast zasiłek nie będzie przysługiwał rodzicowi, który nigdy pracy nie podejmował. Otrzymywać go będą również inne osoby, na których ciąży obowiązek alimentacyjny i które rezygnują z pracy w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad członkiem rodziny legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności.

Specjalny zasiłek opiekuńczy wyniesie **520 zł** miesięcznie¹.

Zasiłek będzie uzależniony od kryterium dochodowego w wysokości **623 zł** miesięcznie²

¹ przysługujący za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 specjalnego zasiłku opiekuńczego za każdy dzień. Należną kwotę zasiłku zaokrągla się do 10 groszy w górę.

² łączny dochód dwóch rodzin: rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki, w przeliczeniu na osobę

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

- 1) osoba sprawująca opiekę:
  - a) ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno - rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
  - b) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów,
  - c) ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego,
  - d) legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
- 2) osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, w rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotów wykonujących działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;
- 3) na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
- 4) członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;
- 5) na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;
- 6) na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o specjalny zasiłek opiekuńczy świadczenie:

Do wniosku o ustalenie prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o specjalny zasiłek opiekuńczy,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia o dochodach, wszystkich domowników, w tym także zaświadczenie o dochodach osoby niepełnosprawnej nad którą sprawują
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Przy ustalaniu prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego obowiązkowe będzie przeprowadzanie wywiadu środowiskowego.

Za osobę pobierającą specjalny zasiłek opiekuńczy opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992 z późn.zm.), 2. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (Dz. U. 28 czerwca 2012r., poz.732), 3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2011 r., Nr 298, poz. 1769 z późn. zm.), 4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2009 r., Nr 129, poz. 1058), 5. Ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz. 1548).

V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Jeżeli chcesz korzystać z uprawnień i świadczeń przysługujących osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, Twoje dziecko powinno mieć wydane orzeczenie o niepełnosprawności (dla osób do 16 roku życia) lub orzeczenie o lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności (dla osób powyżej 16 roku życia).

■ TRYB ORZEKANIA

Orzeczenia te są wydawane na wniosek osoby zainteresowanej (lub jej przedstawiciela prawnego) na określony czas, zazwyczaj na 2-3 lata (orzeczenie o stopniu niepełnosprawności może być wydane bezterminowo). Orzeczenia te wydają Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (w miastach na prawach powiatu są to Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności). Aby otrzymać orzeczenie należy:

- złożyć do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wypełniony wniosek o wydanie orzeczenia,
- dołączyć do wniosku zaświadczenie lekarskie na określonym druku wypełnione przez lekarza, pod którego opieką znajduje się dana osoba (wskazane jest, aby w przypadku osoby z autyzmem lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, był to lekarz psychiatra),
- dołączyć do wniosku kserokopię dokumentacji medycznej, wyników badań, konsultacji, opinie psychologiczne, opinie pedagogiczne (dokumenty odnoszące się do potwierdzenia stanu zdrowia). Druk wniosku i zaświadczenia lekarskiego można otrzymać w siedzibie zespołu orzekającego,
- orzeczenie wydawane jest po przeprowadzeniu oceny stanu zdrowia – osoba zainteresowana jest wzywana na posiedzenie składu orzekającego, jeżeli lekarz wystawiający zaświadczenie, stwierdzi, że jest w stanie stawić się.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności zawiera m.in. wskazania do korzystania z systemu środowiskowego wsparcia, uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej, konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Orzeczenie jest decyzją administracyjną. Od negatywnej decyzji można się odwołać w terminie 14 dni od jej otrzymania.

W przypadku negatywnej decyzji drugiej instancji, można odwoływać się do Sądu Rejonowego, Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Druga instancja w procesie orzekania to: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (to tam kierowane są odwołania od decyzji zespołów powiatowych).

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące adresu Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwie Powiatu.

Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (017) 867 13 20, fax (017) 867 19 59

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Brzozowie

ul. 3 Maja 43, 36-200 Brzozów, tel. (013) 434 47 56, fax (013) 434 10 74

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Dębicy

ul. Strumskiego 1, 39-200 Dębica, tel./ fax (014) 680 31 32

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jasle

ul. Rynek 18, 38-200 Jasło, tel./ fax (013) 446 58 05

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jarosławiu

ul. Jana Pawła II 17, 37-500 Jarosław, tel. (016) 624 62 25, fax (016) 624 62 85

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kolbuszowej

ul. 11 Listopada 10, 36-100 Kolbuszowa, tel. (017) 227 58 19, fax (017) 436 85 81

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krośnie

ul. Grodzka 41, 38-400 Krosno, tel./ fax (013) 436 85 81

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Leżajsku

ul. Skłodowskiej 8; 37-300 Leżajsk, tel.(017) 242 82 58, fax (017) 242 72 08

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łańcucie

ul. Piłsudskiego 70/5, 37-100 Łańcut, tel. (017) 242 82 58, fax (017) 225 83 51

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Mielcu

ul. Szopena 16, 39-300 Mielec, tel. (017) 780 04 78, fax (017) 585 32 31

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku

ul. 3 Maja 8, 37-400 Nisko, tel./ fax (015) 841 63 68

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Przemyślu

ul. Rogozińskiego 30, tel. (016) 670 40 33

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Przeworsku

ul. Krakowska 11, 37-200 Przeworsk, tel./ fax (016) 649 09 10

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Ropczycach

ul. Konopnickiej 6, 39-100 Ropczyce, tel./ fax (017) 222 75 76

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie
ul. T. Czackiego 2, 35-051 Rzeszów, tel./ fax (017) 853 21 12

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sanoku
ul. Jagiellońska 20, 38-500 Sanok, tel. (013) 464 23 35, fax (013) 464 35 93

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli
ul. 1 Sierpnia 12, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 843 36 68, fax (015) 642 63 29

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Strzyżowie
ul. Parkowa 4, 38-100 Strzyżów, tel./ fax (017) 276 50 34

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnobrzegu
ul. Św. Barbary 6, 39-400 Tarnobrzeg, tel./fax (015) 822 56 96

■ LEGITYMACJA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Jeżeli jest już wydane orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, możesz postarać się o legitymację osoby niepełnosprawnej. Legitymację wydaje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Legitymacja uprawnia m.in. do korzystania z ulgowych przejazdów PKP i PKS (78% ulga w przejazdach na leczenie i rehabilitację, w tym na turnusy rehabilitacyjne).

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 1 lutego 2002 r.

w sprawie kryteriów niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. z 2002 r., nr 17, poz. 162),

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 lipca 2003 r.

w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2003 r., nr 139, poz. 1328).

■ ULGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ

Zasady przyznawania ulg na przejazdy komunikacją lokalną (gminną, miejską) określają przepisy lokalne – uchwała Rady Gminy/ Miasta. Oznacza to, że w poszczególnych gminach, miastach obowiązujące przepisy są inne.

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, jakie ulgi przysługują osobom niepełnosprawnym w przejazdach komunikacją lokalną w danej gminie, można uzyskać u przewoźnika (np. zakład transportu miejskiego) lub przeczytać w regulaminie przewozów środkami komunikacji gminnej.

Na stronach internetowych:

Miejskiej Komunikacji Samochodowej Sp. z o.o. w **Krośnie**
<http://www.krosno24.pl/mks.php?podstr=ceny/ulgi>

Miejskiego Zakładu Komunikacji Sp. z o.o. w **Przemysłu**
http://www.mzk.przemysl.pl/serwis/index.php?option=com_content&view=article&id=231&Itemid=138

Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w **Rzeszowie**
<http://www.ztm.erzeszow.pl/Bilety%20□/Uprawnieniadoulg.aspx>

Urzędu Miasta w **Tarnobrzegu** (zakładka komunikacja - MKS)
<http://www.tarnobrzeg.pl/web/guest/uprawnienia-ulgi-i-zwolnienia>
znajdują się informacje na temat **osób uprawnionych do korzystania z bezpłatnych oraz ulgowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej.**

VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON

■ TURNUS REHABILITACYJNY

Jest to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Celem turnusu jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Osoba niepełnosprawna (posiadająca stosowne orzeczenie) może ubiegać się o dofinansowanie do turnusu pod warunkiem, że:

- zostanie skierowana na turnus na wniosek lekarza, pod opieką którego się znajduje,
- w roku, w którym ubiega się o dofinansowanie, nie uzyskała na ten cel dofinansowania ze środków PFRON,
- weźmie udział w turnusie, który odbędzie się w ośrodku wpisanym do rejestru ośrodków, prowadzonego przez wojewodę,
- nie będzie pełniła funkcji członka kadry na tym turnusie, ani nie będzie opiekunem innego uczestnika tego turnusu,
- złoży oświadczenie o wysokości osiągniętych dochodów,
- zobowiąże się do przedstawienia na turnusie, podczas pierwszego badania lekarskiego, informacji stanie zdrowia, sporządzonej nie wcześniej niż na 3 mies. przed datą rozpoczęcia turnusu, wystawionej przez lekarza, pod którego opieką obecnie się znajduje.

O dofinansowanie do udziału w turnusie może także ubiegać się opiekun osoby niepełnosprawnej. W przypadku starań o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie brane są pod uwagę dochody. Przeciętny miesięczny dochód, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie powinien przekraczać kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym.

Istnieje możliwość otrzymania dofinansowania w sytuacji przekroczenia kryterium dochodowego, ale wówczas kwotę dofinansowania pomniejsza się o kwotę, o którą dochód ten został przekroczony. Wniosek o dofinansowanie składa się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).

■ **Gdzie szukać informacji?** ►► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Ogólnokrajowy rejestr ośrodków uprawnionych do organizowania turnusów rehabilitacyjnych oraz niezbędne informacje i druki wniosków znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

<https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiaadczeniobiorcow/turnusy/wyszukiwarka-osrodkow>

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. z 2007 r., nr 230, poz. 1694).*

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych

ul. Bełska 22, 38-700 Ustrzyki Dolne, tel. (013) 471 10 80, fax (013) 471 10 73

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzozowie

ul.3-go Maja 43, 36-200 Brzozów, tel. (013) 434 20 45, fax (013) 434 20 45

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Dębicy

ul. Strumskiego 1, 39-200 Dębica, tel. (014) 680 31 21, fax (014) 680 31 21

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu

ul. Jana Pawła II 17, 37-500 Jarosław, tel. (016) 624 62 85, fax. (016) 624 62 88

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaśle

ul. Rynek 18, 38-200 Jasło, tel. (013) 448 34 40, fax. (013) 448 34 40

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kolbuszowej

ul. 11-go Listopada 10, 36-100 Kolbuszowa, tel. (017) 227 58 17,
fax (017) 227 15 23

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie

ul. Mickiewicza 45, 37-600 Lubaczów, tel. (016) 632 94 60, fax (016) 632 94 63

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łąncucie

ul. Piłsudskiego 7/5, 37-100 Łącut, tel. (017) 225 69 69, fax (017) 225 69 69

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mielcu

ul. Szopena 16, 39-300 Mielec, (017) 780 04 70, fax (017) 780 04 73

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Malborku

ul. Armii Krajowej 70, 82-200 Malbork, tel. (055) 272 37 93 wew. 315

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku

Plac Wolności 2, 37-400 Nisko, tel. (015) 841 63 68, fax (015) 841 63 68

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przemyślu

Plac Dominikański 3, 37-700 Przemyśl, tel. (016) 678 50 54, fax (016) 675 00 11

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku

ul. Krakowska 11, 37-200 Przeworsk, tel. (016) 649 09 10, fax (016) 649 09 10

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ropczycach

ul. Konopnickiej 5, 39-100 Ropczyce, tel. (017) 222 75 76, fax (017) 222 75 76

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (017) 867 14 72, fax (017) 867 19 85

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku

ul. Jezierskiego 21, 38-500 Sanok, tel. (013) 464 35 93, fax (013) 464 35 93

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli

ul. Podleśna 15, 34-450 Stalowa Wola, tel. (015) 643 36 68, (015) 642 63 29

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzyżowie

ul. Parkowa 4, 38-100 Strzyżów, tel. (017) 276 50 34, fax (017) 276 50 34

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu

ul. św. Barbary 6, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 822 69 44, fax (015) 822 13 40

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lesku

ul. Rynek 1, 38-600 Lesko, tel. (013) 469 71 24, fax (013) 469 71 30

■ DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH

Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie mogą starać się o dofinansowanie zakupu sprzętu mającego na celu likwidację barier w komunikowaniu się oraz technicznych. Nie ma określonej listy tych sprzętów. Przez bariery techniczne należy rozumieć bariery utrudniające lub uniemożliwiające osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie społeczne. Likwidacja bariery technicznej powinna powodować sprawniejsze działanie takiej osoby w społeczeństwie i umożliwić jej funkcjonowanie w życiu codziennym. Przez bariery w komunikowaniu się należy rozumieć ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji. Likwidacja bariery w komunikowaniu się ma powodować umożliwienie osobie niepełnosprawnej sprawniejsze i bardziej swobodne porozumiewanie się oraz przekazywanie informacji.

Wysokość dofinansowania do likwidacji barier w komunikowaniu się oraz technicznych wynosi do 80% kosztów tego przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych może być przyznawane raz na trzy lata.

O dofinansowanie to mogą ubiegać się osoby z orzeczoną niepełnosprawnością, stopniem niepełnosprawności. Dofinansowanie przyznaje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Tam też można otrzymać i złożyć stosowny wniosek.

■ Gdzie szukać informacji? ►► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 czerwca 2002 r.
w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków
Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2002 r., nr 96, poz. 861 z późn. zm.)

VII. WSPARCIE DLA DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM

Osoby dorosłe z autyzmem
lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi,
które zakończyły edukację
(maksymalnie mogą uczyć się do 24 r.ż.)
nie mają obecnie dostatecznego dostępu
do zróżnicowanych ofert
w zakresie dziennej aktywności
czy aktywizacji społecznej i zawodowej.

Rodzice mogą poszukiwać miejsca w następujących placówkach:

■ ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY

W ramach systemu pomocy społecznej funkcjonują Środowiskowe Domy Samopomocy (ŚDS), które są przeznaczone dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to zazwyczaj dzienne ośrodki wsparcia, choć mogą także funkcjonować jako ośrodki całonocne, okresowego pobytu. W większości są prowadzone przez Ośrodki Pomocy Społecznej, rzadziej przez organizacje pozarządowe.

ŚDS są ukierunkowane na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników zajęć oraz ich rozwój, działania zmierzające do poprawy funkcjonowania i jakości życia poprzez rozwijanie umiejętności, zdolności i zainteresowań.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.).

■ Gdzie szukać informacji? ► O tym, czy w Twojej miejscowości funkcjonuje

Środowiskowy Dom Samopomocy, możesz dowiedzieć się w Ośrodku Pomocy Społecznej lub w

Wydziale Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego:

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (017) 867 13 00, (017) 867 13 20,

fax (017) 867 19 59

e-mail: s@rzeszow.uw.gov.pl, www.uw.rzeszow.pl

Wykaz ŚDS znajduje się na stronie internetowej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego:

<https://rzeszow.uw.gov.pl/obsługa-klienta/polityka-spoeczna/pomoc-spoeczna/wykaz-jednostek-pomocy-spoecznej-oraz-innych-jednostek-udzielajacych-wsparcia-potrzebujacym/wykaz-srodowiskowych-domow-samopomocy-w-woj-podkarpackim>

Krosno

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kletówka 7a, 38-400 Krosno, tel. (013) 436 22 29
e-mail: sdskrosno@neostrada.pl

Przemysł

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Bakończycka 1, 37-700 Przemysł, tel./fax. (016) 678 29 03,
e-mail: sdsprzemysl@wp.pl

Rzeszów

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Powstańców Styczniowych 37, 35-607 Rzeszów, tel. (017) 854 52 11, (017) 865 43 60

Tarnobrzeg

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Sandomierska 8, 39-400 Tarnobrzeg, tel./ fax (015) 823 65 97
e-mail: sds_tarnobrzeg@op.pl

powiat bieszczadzki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Wyzwolenia 7, 38-700 Ustrzyki Dolne, tel. (013) 461 19 47
e-mail: sdsustrzykidolne@interia.pl

powiat brzozowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

Blizne 123a, 36-221 Blizne, tel. (013) 430 50 68
e-mail: sdsblizne@interia.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kazimierzowska 2, 36-200 Brzozów, tel. (013) 434 01 75
e-mail: sdsbrzozow123@op.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Izdebki 580, 36-203 Izdebki, tel. (013) 439 97 71

powiat dębicki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Mościckiego 26, 39-200 Dębica, tel. (014) 670 20 51
e-mail : sds_debica@tlen.pl

powiat jarosławski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. 3-go Maja 39, 37-500 Jarosław, tel. (016) 623 06 51, fax (016) 621 53 78
e-mail: sds.jaroslaw@psouu.org.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kościelna 6, 37-560 Pruchnik, tel. (016) 628 96 81
e-mail: sdspruchnik@wp.pl

powiat jasielski

Środowiskowy Dom Samopomocy

Folusz 56, 38-222 Cieklin, tel. (013) 441 30 76, fax (013) 441 30 92
e-mail: sekretariat@folusz.dps.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Przysieki, 38-207 Przysieki, tel. (013) 442 95 16
e-mail: sdsprzysieki@onet.eu

powiat kolbuszowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kolejowa 2, 36-100 Kolbuszowa, tel. (017) 227 46 52
e-mail: sdskolbuszowa@go2.pl, sdskolbuszowa@poczta.onet.pl

powiat krośnieński

Środowiskowy Dom Samopomocy

Cergowa 159A, 38-450 Dukla, tel. (013) 433 15 35

Środowiskowy Dom Samopomocy

Potok 456, 38-404 Krosno, tel. (013) 436 06 50
e-mail: sds.krosno@psouu.org.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Dworska 40, 38-480 Rymanów, tel. (013) 435 66 20, fax (013) 435 66 60

powiat leski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Krasickich, 38-600 Lesko, tel. (013) 469 72 85

powiat leżajski

Środowiskowy Dom Samopomocy

Sarżyna 122, 37-310 Nowa Sarżyna, tel. (017) 241 52 00
e-mail: sarżyna-sds@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Jelna 155, 37-310 Nowa Sarzyna, tel. (017) 241 83 79

e-mail: sds.jelna@op.pl

powiat lubaczowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Sobieskiego 35, 37-611 Cieszanów, tel. (016) 631 10 38

e-mail: sdsbieszanow@poczta.fm

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Jana III Sobieskiego 2 B, 37-620 Horyniec-Zdrój, tel. (016) 631 32 09

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Konery 2, 37-600 Lubaczów, tel. (016) 632 90 05

e-mail: sds lubaczow@interia.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Lipsku

ul. Lwowska 34, 37-610 Narol , tel. (016) 631 79 79

e-mail: sds.lipsko@neostrada.pl

powiat łańcucki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Piłsudskiego 70/3, 37-100 Łańcut, tel./fax (017) 225 83 51

e-mail: sds8351@poczta.onet.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Rakszawa 325 c, 37-111 Rakszawa, tel. (017) 224 93 60

powiat mielecki

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Biernackiego 4a, 39-300 Mielec, tel. (017) 583 58 87

e-mail: sds m@polbox.com

powiat niżanski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. 3-go Maja 10, 37-400 Nisko, tel. (015) 841 46 38, (015) 841 23 34

e-mail OPS i ŚDS: ops@nisko.pl

powiat przemyski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Parkowa 3, 37-740 Bircza, tel. (016) 672 60 91

Środowiskowy Dom Samopomocy

Bachórzec 183, 37-750 Dubiecko, tel. (0 16) 651 17 74

e-mail: sds-bachorzec@neostrada.pl

powiat przeworski

Środowiskowy Dom Samopomocy

Łopuszka Wielka 112, 37-220 Kańczuga, tel. (016) 642 65 27

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Niepodległości 9, 37-200 Przeworsk, tel. (016) 648 40 70

e-mail: sdsprzeworsk@neostrada.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. K. Wielkiego 13, 37-530 Sieniawa, tel. (016) 622 75 63

e-mail: sdssieniawa@op.pl

powiat ropczycko-sędziszowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Konarskiego 4, 39-100 Ropczyce tel./ fax (017) 221 71 78

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kościuszki 20, 39-120 Sędziszów Małopolski, tel. (017) 221 65 34

powiat rzeszowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Świerczewskiego 13, 36-065 Dynów, tel. (016) 652 36 55

e-mail: sds@dynow.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

36-053 Kamień, tel. (0-17) 855 72 83

Środowiskowy Dom Samopomocy

36-032 Kąkolówka, tel. (017) 229 79 27

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Rzeszowska 31, 36-050 Sokołów Małopolski, tel. (017) 771 28 74

Środowiskowy Dom Samopomocy

Woliczka, 36-071 Trzciana, tel. (017) 856 09 94

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Mickiewicza 10, 36-020 Tyczyn, tel. (017) 230 21 26

e-mail: sdstyczyn@o2.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

36-061 Wysoka Głogowska, tel. (017) 772 64 36

Środowiskowy Dom Samopomocy

36-062 Zaczernie, tel. (017) 771 37 72

powiat sanocki

Środowiskowy Dom Samopomocy

Wolica 9, 38-505 Bukowsko, tel. (013) 466 63 23
e-mail: wolica.dom@poczta.fm

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Fabryczna 8, 38-540 Zagórz, tel. (013) 462 24 13

powiat stalowowolski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Parkowa 4, 37-433 Bojanów, tel./fax. (015) 870 86 53
e-mail: sdsbojanow@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Mickiewicza 25, 37-455 Radomyśl n/Sanem, tel. (015) 845 44 11
e-mail: sdsradomysl@interia.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. ks. J. Popiełuszki 29, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 844 72 90
e-mail: srodowiskowy@interia.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Wańkowicza 72, 37-450 Stalowa Wola, tel. (015) 844 00 64
e-mail: sds2stw@wp.pl

powiat strzyżowski

Środowiskowy Dom Samopomocy

Nowa Wieś 153, 38- 120 Czudec, tel. (017) 277 19 62
e-mail: sdsnowawies@op.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Modrzewiowa 1, 38-100 Strzyżów, tel. (017) 276 37 29
e-mail: sds.stryzow@neostrada.pl

powiat tarnobrzeski

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Zamkowa 24 b, 39-450 Baranów Sandomierski, tel. (015) 811 80 10
e-mail OPS i ŚDS: mgbarasa@rzeszow.uw.gov.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. 11-go Listopada 12, 39-432 Gorzyce, tel. (015) 836 2324, (015) 836 23 70,
(015) 836 27 59, fax (015) 836 28 69
e-mail: sdsgorzyce@vp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kościuszki 110 , 39-460 Nowa Dęba, tel. (015) 846 53 58, fax (015) 846 54 68
e-mail: sdsnowadeba@tlen.pl

■ WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Warsztat terapii zajęciowej (WTZ) jest dla osób niepełnosprawnych, które ukończyły już edukację, miejscem rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie uzyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane m.in. przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia).

Uczestnikami WTZ mogą być jedynie osoby z orzeczoną stopniem niepełnosprawności oraz z zaznaczonym w tym orzeczeniu wskazaniem do uczestnictwa w warsztacie terapii.

Efekty aktywizacji zawodowej i społecznej powinny być oceniane nie rzadziej niż co 3 lata. Z założenia terapia zajęciowa i rehabilitacja w warsztatach powinny przygotowywać osoby niepełnosprawne do podjęcia pracy.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r., nr 63, poz. 587).*

Krosno

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym)

ul. Grodzka 49, 38-400 Krosno, tel. (013) 420 07 90, (013) 43 271 16

Przemysł

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych Intelakualnie)

ul. Lelewela 8A, 37-700 Przemysł, tel. (016) 678 04 40

e-mail: wtz@t.k.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Batorego 22, 37-700 Przemysł, tel. (016) 678 69 68

Uwaga: do Warsztatu przyjmowane są tylko osoby niewidome.

Rzeszów

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Dom Pomocy Społecznej)

ul. Załęska 7a, 35-322 Rzeszów, tel. (017) 857 87 55 177863081

Uwaga: Do Warsztatu przyjmowane są głównie osoby z upośledzeniem umysłowym lub zaburzeniami psychicznymi.

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Caritas Diecezji Rzeszowskiej)

ul. Lubelska 13, 35-241 Rzeszów, tel. (017) 861 14 18

Tarnobrzeg

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Tarnobrzegu)
ul. Wiślana 11, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 823 27 70

Warsztat Terapii Zajęciowej "Bądźmy Razem"

(jednostka prowadząca: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Tarnobrzegu)
Al. Niepodległości 2, 39-400 Tarnobrzeg, tel. (015) 823 41 04

powiat brzozowski

Warsztat Terapii Zajęciowej

Haczów 902 36-213 Haczów, tel. (013) 439 17 87

Uwaga: Warsztat głównie dla osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi.

Warsztat Terapii Zajęciowej

Stara Wieś 793, 36-201 Stara Wieś, tel. (013) 434 02 94

Uwaga: Warsztat głównie dla osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi.

powiat dębicki

Warsztat Terapii Zajęciowej Przy Parafii w Brzostku

ul. Szkolna 23, 39-230 Brzostek, tel./fax (014) 683 07 78
e-mail: wtzbrzostek.poczta.onet.pl

powiat jarosławski

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. 3 Maja 39, 37-500 Jarosław, tel. (016) 621 64 67

powiat jasielski

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Jaśle)
ul. Floriańska 170, 38-200 Jasło, tel. (013) 448 23 40

powiat kolbuszowski

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Caritas Diecezji Rzeszowskiej)
ul. Tyszkiewiczów 3, 36-100 Kolbuszowa, tel. (017) 227 58 78, 604 610 954,
fax (0-17) 227 58 78
e-mail: wtzkolbuszowa@ op.pl
www.wtz-kolbuszowa.pl

powiat krośnieński

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Dworska 20, 38-480 Rymanów, tel. (013) 435 66 20

powiat leski

Warsztat Terapii Zajęciowej

Huzele 110, 38-600 Lesko, tel. (013) 469 61 91, 604 307 797

e-mail: wtzl@tlen.pl

powiat leżajski

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Caritas Archidiecezji Przemyskiej - Oddział Leżajsk)

ul. Jarosławska 4, 37-300 Leżajsk, tel. (017) 240 24 01

powiat lubaczowski

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Bliskich i Przyjaciół "Nadzieja")

Krowica Lasowa 4, 37-600 Krowica Lasowa, (016) 632 61 76

powiat łańcucki

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Stowarzyszenie Przyjaciół Młodzieży Specjalnej Troski w Łańcucie)

Białobrzegi 400a, 37-100 Białobrzegi, tel. (017) 224 59 40

powiat mielecki

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Kocjana 15, 39-300 Mielec, tel. (017) 585 25 80

Uwaga: do Warsztatu przyjmowane są głównie osoby z upośledzeniem umysłowym, niepełnosprawnością ruchową.

powiat rzeszowski

Warsztat Terapii Zajęciowej

Zagłobień 69, 36-046 Boguchwała, tel. (017) 871 61 62

Uwaga: do Warsztatu przyjmowane są głównie osoby z upośledzeniem umysłowym, porażeniem mózgowym, chorobami psychicznymi, niepełnosprawnością ruchową.

powiat sanocki

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Spółdzielnia Inwalidów „Spójnia” Zakład Pracy Chronionej)
ul. Robotnicza 1, 38-500 Sanok, tel. (013) 463 00 48

powiat stalowowolski

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Stalowej Woli)
ul. Podleśna 2, 37-450 Stalowa Wola, tel.(015) 842 50 75,

powiat strzyżowski

Warsztat Terapii Zajęciowej

(jednostka prowadząca: Caritas Diecezji Rzeszowskiej)
Różanka 100, 38-102 Grodzisko, tel./ fax (017) 27 7 51 90
e-mail: wtzrozanka1@onet.pl

powiat tarnobrzeski

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Zamkowa 24, 39-450 Baranów Sandomierski, tel. (015) 811 85 36

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dot. Warsztatów Terapii Zajęciowej w Twojej gminie, powiecie można znaleźć w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie lub Ośrodku Pomocy Społecznej.

■ ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

W zakładzie aktywności zawodowej (ZAZ) zatrudnia się osoby niepełnosprawne z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach, do których można zwrócić się o pomoc. Zakład aktywności może być utworzony przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 14 grudnia 2007 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2007 r., nr 242, poz. 1776).*

■ Gdzie szukać informacji? ► Informacje o Zakładach Aktywności Zawodowej

w województwie podkarpackim można uzyskać w:

Wydziale Polityki Społecznej w Podkarpackiego Urzędzie Wojewódzkiego

ul. Grunwaldzka 15, 35-959 Rzeszów, tel. (017) 867 13 00, (017) 867 13 20,

fax (017) 867 19 59

e-mail: s@rzeszow.uw.gov.pl

<http://www.uw.rzeszow.pl>

Wykaz ZAZ znajduje się na [www.podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego](http://www.podkarpackiego.urzadu.wojewodzkiego.pl) w Rzeszowie:
<https://rzeszow.uw.gov.pl/obsługa-klienta/polityka-spoeczna/nipełnosprawnosć/zakłady-aktywności-zawodowej-2>

Krosno

Zakład Aktywności Zawodowej

Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Koło w Krośnie

ul. Powstańców Śląskich 16, 38-400 Krosno, tel. (13) 43 258 37

e-mail: zaz2.krosno@psouu.org.pl

<http://www.zaz2krosno.org.pl/>

Rzeszów

Zakład Aktywności Zawodowej

Podkarpackiego Związku Organizatorów Zakładów Aktywności Zawodowej

Zakład Aktywności Zawodowej

przy Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jadwigi Królowej

al. T. Rejtana 21, 35-303 Rzeszów, tel. (17) 740 14 05

<http://www.zaz.rzeszow.pl/>

powiat jarosławski

**Zakład Aktywności Zawodowej
Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło w Jarosławiu**
ul. Konfederacka 9, 37-500 Jarosław, tel. (016) 627 12 26

powiat krośnieński

**Zakład Aktywności Zawodowej
Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło w Rymanowie**
ul. PCK 3, 38-481 Rymanów-Zdrój, tel. (013) 435 77 20, fax (013) 435 77 20

powiat leżajski

Zakład Aktywności Zawodowej
ul. Łukasiewicza 3a, 37-310 Nowa Sarzyna, tel. (017) 240 10 41,
fax (017) 240 10 42,
e-mail: markizp@wp.pl

powiat lubaczowski

**Zakład Aktywności Zawodowej
Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło w Jarosławiu**
ul. Wiejska 114, 37-630 Stare Oleszyce, tel./fax: (16) 631 50 20
e-mail: zaz@oleszyce.psouu.org
<http://www.oleszyce.psouu.org/>

powiat łańcucki

Fundacja "Contigo" Zakład Aktywności Zawodowej
Wola Dalsza 365a, 37-114 Białobrzegi, tel. 607 619 777, tel./ fax (017) 247 20 50
www.contigo.org.pl

powiat mielecki

Gminny Zakład Aktywności Zawodowej w Maliniu
Malinie 214, 39-331 Chorzelów, tel. (17) 774 37 56, fax (17) 774 37 52
e-mail: drukarnia@gzaz.pl
<http://www.gzaz.pl>

powiat rzeszowski

Zakład Aktywności Zawodowej Towarzystwa Przeciwdziałania Uzależnieniom
Wola Rafałowska 214, 36-017 Błędowa Tyczyńska, tel. (017) 230 45 42,
230 45 43
e-mail: drukarnia@zaz.trzezvagmina.pl

VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W odpowiedzi na niezaspokojone potrzeby w zakresie pomocy osobom z autyzmem i ich rodzinom, powstają organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia). Bardzo często zakładają je rodzice dzieci czy młodych osób z autyzmem lub profesjonalści. Stowarzyszenia i fundacje utrzymują się m.in. z pieniędzy przekazywanych przez grantodawców – realizują projekty, w ramach których okresowo podejmowane są różnorodne działania (np. zajęcia dla dzieci, grupy wsparcia, poradnictwo prowadzone przez okres 12 miesięcy).

Organizacje prowadzą często grupy wsparcia, grupy samopomocowe, zajęcia specjalistyczne dla osób z autyzmem. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach gdzie można zwrócić się o pomoc.

■ Spis organizacji w województwie podkarpackim

Rzeszów

Rzeszowskie Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych i Autystycznych SOLIS RADIUS

ul. Hetmańska 21 lok. 201, 35 - 045 Rzeszów, tel. 691 587 945

e-mail: biuro@solisradius.pl

www.solisradius.pl

Stowarzyszenie prowadzi:

Niepubliczny Punkt Przedszkolny SOLIS RADIUS

ul. Strażacka 12 d, 35-630 Rzeszów, tel. 505 805 884

e-mail: przedszkole@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

Niepubliczny Punkt Przedszkolny nr 2 SOLIS RADIUS

ul. Saska 54 i 56, 35-630 Rzeszów, tel. 518 269 527

e-mail: przedszkole@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

Ośrodek Terapeutyczny dla Dzieci Autystycznych SOLIS RADIUS

ul. Saska 54 i 56, 35 - 630 Rzeszów, tel. 691 587 945

e-mail: przedszkole@solisradius.pl

<http://www.przedszkole.solisradius.pl/>

Stowarzyszenie na Rzecz Wspomagania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Titum”

ul. Kwiatkowskiego 48a, 35-311 Rzeszów, tel. 0 609 127 559

www.titum.pl

Stowarzyszenie prowadzi:

Centrum Terapii „TITUM”

ul. Wyspiańskiego 16a, 35-111 Rzeszów, tel. 0609 127 559

www.titum.pl

Stalowa Wola

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Stalowej Woli

Al. Jana Pawła II 21 (Zespół Szkół Specjalnych nr 6), 37-450 Stalowa Wola,

tel. 0515 546 802, tel. do sekretariatu ZSS (015) 842 10 31

e-mail: kta.stalowawola@o2.pl

<https://ktastalowa.wordpress.com/>

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Szczególnej Troski "Nadzieja"

Al. Jana Pawła II 21 (Zespół Szkół Specjalnych nr 6), 37-450 Stalowa Wola,

(poinformować, że dzwoni się w sprawie stowarzyszenia)

e-mail: snrost@wp.pl

<http://www.zss6stalowa-wola.pl/stowarzyszenie.html>

Stowarzyszenie prowadzi:

Punkt Konsultacyjny Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem i Ich Rodzin

tel. (015) 842 10 31 (poinformować, że dzwoni się w sprawie Punktu

Konsultacyjnego)

**Więcej informacji na temat świadczeń i uprawnień dla osób z autyzmem i ich rodzin
moga Państwo uzyskać**

w Ośrodku Informacyjno-Prawnym Fundacji SYNAPSIS

ul. Ondraszka 3, 02-085 Warszawa, tel. (022) 825 01 34

e-mail: poradnictwo@synapsis.waw.pl

www.synapsis.org.pl

Skargi na łamanie praw dziecka przyjmuje:

Biuro Rzecznika Praw Dziecka

ul. Przemysłowa 30/32

00-450 Warszawa

tel. (022) 583 66 00, 800 12 12 12

fax (022) 583 66 96

e-mail: rpd@brpd.gov.pl

<http://www.brpd.gov.pl/>

Biuro jest czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 08.15 - 16.15